

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XI Broj 96 Travanj 2013. ISSN 1800-5179

Požega u Boki

Sadržaj:

- 3** Hrvatska spremna za članstvo u EU
- 6** Prvi izbori za Europski parlament
- 8** Kadrovska obnova Hrvatskoga nacionalnog vijeća
- 12** Blagdan bl. Ozane Kotorke
- 14** Požega Boki
- 17** Ličnost izbliza – Božo Usanović
- 22** Uspješna vaterpolo karijera
- 26** Aktualnosti
- 34** Kronika društva
- 36** Po bokeški
- 38** Masoni u Boki
- 42** Sjećanje na prve automobile u Crnoj Gori
- 44** Najstarije ribarsko mjesto u Boki - MUO
- 47** Brodovi ratnih mornarica koji su nosili ime grada Tivta
- 50** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj
- 54** Viskovići – zaslužnici pod mletačkim stijegom
- 57** Vremeplov
- 60** Kotorski oriđinali – škerci i galioti
- 62** Kronika grada Kotora

Poštovani čitatelji!

Mjesec travanj u Crnoj Gori i u Hrvatskoj obilježili su izbori. Na crnogorskim predsjedničkim izborima ponovno je za predsjednika izabran kandidat DPS-a Filip Vujanović. U Hrvatskoj su građani prvi put birali svoje predstavnike u Europskome parlamentu. Svoje pravo iskoristilo je tek nešto više od 20 posto birača što je Hrvatsku svrstalo u red zemalja članica s najmanjim odazivom na izbore za EP.

Crnogorsko Ministarstvo za ljudska i manjinska prava objavilo je poziv za prijavljivanje pripadnika manjinskih naroda za sudjelovanje na elektorskoj skupštini za izbor novih članova te smo tim povodom razgovarali s aktualnim predsjednikom Hrvatskoga nacionalnog vijeća Miroslavom Franovićem.

U rubrici „Ličnost izbliza“ donosimo vam zanimljivu životnu priču jednog od najstarijih Prčanjana – Boža Usanovića. U sportskoj temi, nekako potpuno prirodno za ovaj naš bokeljski ambijent, vraćamo se vaterpolu u razgovoru s aktualnim selektorom crnogorske vaterpolske reprezentacije – Kotoraninom Rankom Perovićem. Uz redovite rubrike pročitajte i mnoštvo aktualnih tema.

Još jednom vam, dragi čitatelji, upućujem poziv da se aktivno uključite u uređivanje Glasnika i šaljete nam zapise s aktualnih događaja za koje mislite da trebaju biti objavljeni. Šaljite nam prijedloge za nove teme, kritizirajte nas ili pohvalite ako smo to zaslužili, a sve u cilju da naš i vaš Glasnik bude još kvalitetniji i bolji.

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Klaudio Katelan, Radoje Milić, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, HINA**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

Hrvatska spremna za članstvo u EU

Tekst:
Uredništvo Matice

Hrvatska ispunjava obveze i zahtjeve iz pristupnih pregovora u svim poglavljima i bit će spremna za članstvo 1. srpnja 2013., zaključak je iz završenog izvješća o pretpristupnom nadzoru koji je objavila Europska komisija. Povjerenik za proširenje Štefan Füle predstavio ga je u Zagrebu na izvanrednoj Vladinoj sjednici. - Hrvatsku smo pratili prema posebnom režimu. Iznimno mi je drago što su svi zahtjevi koje je EU postavio Hrvatskoj ispunjeni ili će uskoro biti - rekao je Füle. Nabrojio je neka poglavlja te ispunjene zadaće iz svakoga od njih. - EU pruža mnoge prilike i njih treba iskoristiti, na korist Hrvatske. Europski strukturni fondovi pružaju veliku priliku hrvatskom gospodarstvu da se izvuče iz recesije. Vladavina prava osobito je važna. Veselim se što ćemo nastaviti raditi - poručio je.

Naglasio je kako je važno da zajedništvo EU-a ne postane žrtva pojedinih političara.

- Vjerujem da će predanost ciljevima koje imamo na zapadnom Balkanu biti poticajna i za ostale zemlje pre-

Hrvatska je prva kojoj je uveden pretpristupni nadzor. Njime se osigurava da zemlja u Uniju uđe potpuno spremna, bez potrebe da se nad njom provodi nadzor i nakon što postane članica, što je danas slučaj s Bugarskom i Rumunjskom

Izvanredna sjednica hrvatske Vlade na kojoj Štefan Füle predstavlja posljednje izvješće Europske komisije

tendente za članstvo u EU-u. - Odlično je iskustvo koje smo podijelili. Čestitam vam na izvrsno odrađenom poslu, vjerodostojnosti i stalnim naporima kako bi 1. srpnja Hrvatska postala punopravna članica EU-a - rekao je Füle.

EU je rad i progres

- Ovo je važan dan. Imali smo veliku zadaću i visoke kriterije. Došli smo do spoznaje da nema pravednog i nepravednog puta u EU, put

Nakon završetka sjednice Vlade, premijer Milanović i povjerenik Füle dali su izjave za medije

je samo onaj koji si sposoban prevladati. Politički smo sazreli - rekla je ministrica vanjskih i europskih poslova Vesna Pusić. - Posebno smo ponosni na to kako smo riješili problem sa Slovenijom - dodala je i zahvalila Füleu na svim naporima koje je učinio u pristupanju Hrvatske EU.

- Posao još nije završen. EU je rad i progres, cijelo se vrijeme nešto događa. Hrvatska je prošla provjeru kakvu još nijedna država članica nije prošla, no to je bilo sa svrhom i smislom. Pred nama je ispunjavanje kriterija da postanemo dio Schengena - rekao je premijer Milanović pred Vladom te naglasio

kako je naš cilj biti među najuređenijim državama.

- Nakon pozitivnog izvješća o nadzoru postupak ratifikacije pristupnog ugovora ulazi u završnu fazu. Hrvatska je prva kojoj je uveden pretpristupni nadzor. Njime se osigurava da zemlja u Uniju uđe potpuno spremna, bez potrebe da se nad njom provodi nadzor i nakon što postane članica, što je danas slučaj s Bugarskom i Rumunjskom. Hrvatska je provela sve reforme na vjerodostojan, održiv i nepovratan način te nema razloga za nastavak mehanizma nadzora - rekao je povjerenik Füle na zajedničkoj konferenciji za novinare s predsjednikom Vlade Zoranom Milanovićem.

'Mali smo, moramo biti otvoreni'

- Mali smo, moramo biti otvoreni kao država i naša jedina šansa je u otvorenom natjecanju s najboljima - rekao je Milanović. - Ako na to nismo spremni, onda tamo ne pripadamo - naglasio je premijer. Predsjednik Vlade spomenuo je i činjenicu da Hrvatsku očekuje

Završeno izvješće o pretpristupnom nadzoru Europske komisije

Hrvatska je dovršila deset prioriternih zadataka identificiranih u Sveobuhvatnom izvješću Komisije iz listopada 2012. Komisija je stoga uvjerena da će Hrvatska biti spremna za članstvo 1. srpnja 2013., ključna je rečenica u zaključku izvješća koja osigurava da se na vrijeme dovrši ratifikacija pristupnog ugovora u preostalim zemljama članicama.

To je treće i završno izvješće o nadzoru koje je Komisija objavila od završetka pristupnih pregovora. Dva se izvješća odnose na tri najteža poglavlja - Tržišno natjecanje, Pravosuđe i temeljna prava te Pravda, sloboda i sigurnost, a treće Sveobuhvatno izvješće o nadzoru, objavljeno u listopadu prošle godine, odnosilo se na sva poglavlja.

Komisija navodi da je pristupanje Hrvatske rezultat 10-godišnjega strogog procesa te da je članstvo u EU poticaj za nastavak reformi. - *Gradeći na dosad postignutim rezultatima, od Hrvatske se očekuje da nastavi s tim u području vladavine prava, posebice u borbi protiv korupcije. Članstvo u Europskoj uniji pruža znatne mogućnosti i za Hrvatsku i za EU. Te mogućnosti treba iskoristiti tako da hrvatsko sudjelovanje u EU bude uspjeh - na korist Hrvatske, regije zapadnog Balkana i EU-a kao cjeline* - zaključuje Komisija.

U izvješću se, među ostalim, pozdravlja to što Vlada nastavlja osiguravati provedbu ustavnih odredbi o uporabi ćirilice u Vukovaru, gdje Hrvati srpske etničke pripadnosti čine 38,5 posto stanovništva. Također se pozdravlja i potpisivanje Memoranduma o suglasnosti za rješavanje pitanja Ljubljanske banke.

Slovenski parlament jednoglasno ratificirao hrvatski pristupni ugovor

LJUBLJANA - Slovenski parlament jednoglasno je ratificirao Ugovor o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji, čime je Slovenija postala 23. od 27 zemalja članica EU-a koje su odobrile članstvo u toj asocijaciji. Sjednici slovenskog parlamenta na kojoj je ratificiran ugovor kao gosti su nazočili predsjednik hrvatske vlade Zoran Milanović i ministrica vanjskih i europskih poslova Vesna Pusić. Nakon Slovenije, jedine članice EU-a koje još nisu ratificirale sporazum su Belgija, Danska, Nizozemska i Njemačka.

kuje velik posao na iskorištavanju novčanih sredstava koja očekuju nakon ulaska u Uniju, a koja su potencijalno dvostruko veća od novca koji Hrvatska daje. - Moramo znati kako ćemo taj novac potrošiti jer Europa je alergična na rasipanje novaca - rekao je Milanović napomenuvši kako je Hrvatska veći dio svoje infrastrukture izgradila sama, kao ni jedna zemlja njezina ranga i sad treba pametno smisliti kako upotrijebiti nova sredstva na projektima kao što je povezivanje krajnjeg juga s ostatkom zemlje, odnosno izgradnja Pelješkog mosta.

- Hvala vam lijepa i čestitam Hrvatskoj - rekao je na hrvatskome jeziku Füle na kraju izjave.

Prije Vladine sjednice predsjednik Republike Ivo Josipović primio je povjerenika Fülea, koji je potvrdio da donosi pozitivno izvješće o nadzoru. Josipović je zahvalio Füleu i njegovim kolegama na pomoći koju

Štefan Füle sastao se s predsjednikom Ivom Josipovićem

je Hrvatska imala na putu prema članstvu u EU te čestitao Vladi i Saboru što su učinkovito ispunili postavljene uvjete, kao i svima koji su pridonijeli da Hrvatska 1. srpnja uđe u EU - svim vladama, premijerima i premijerki te saborskim zastupnicima. - Napor koji su političke strukture učinile ne bi bio uspješan bez predanosti građana i građanki RH reformama i europskoj budućnosti Hrvatske u EU - naglasio je Josipović.

Na kraju svojeg posjeta Hrvatskoj na predavanju na Vele-

učilištu VERN povjerenik Füle je rekao da se veseli skorom ulasku RH u EU. Istaknuo je da smo puno bolje pripremljeni za članstvo od drugih pristupajućih zemalja zahvaljujući strogom pristupnom procesu s jasno definiranim uvjetima za otvaranje i zatvaranje pregovaračkih poglavlja. - Članstvo u Europskoj uniji Hrvatskoj će omogućiti veću stabilnost, prosperitet, nove poslovne prilike i mnoga druga prava, ali podrazumijeva i zajedničku odgovornost za oblikovanje europskog projekta - rekao je.

Zoran Milanović sastao se sa svojom slovenskom kolegicom Alenkom Bratušek prije ratifikacije u slovenskom parlamentu

Prvi izbori za Europski parlament

Hrvatska se uvrstila u red zemalja članica s najnižim odazivom na izbore za Europski parlament.

Priredila:
Tijana Petrović

Najveća opozicijska stranka u Hrvatskoj - Hrvatska demokratska zajednica sa svojim koalicijskim partnerima (HSP Ante Starčević i Blok umirovljenika) - osvojila je većinu na prvim izborima za Europski parlament. Time je vladajućoj koa-

liciji Socijaldemokratske partije, Hrvatske narodne stranke i Hrvatske stranke umirovljenika nanesen prvi poraz nakon prošlih parlamentarnih izbora.

Izbori za predstavnike Hrvatske u Europskome parlamentu održani su 14. travnja 2013. Hrvatska je birala 12 predstavnika. HDZ-ov blok osvojio je 6 mandata, SDP 5, dok će jedan imati Hrvatski

laburisti - Stranka rada. Zastupnici koji će ući u EU parlament s liste SDP-HNS-HSU su: Tonino Picula, Biljana Borzan, Marino Baldini, Oleg Valjalo, Sandra Petrović Jakovina. S liste HDZ-HSP AS-BUZ: Dubravka Šuica, Andrej Plenković, Davor Ivo Stier, Ivana Maletić, Zdravka Bušić, Ruža Tomašić te laburist Nikola Vuljanić.

LISTA STRANAKA

UKUPNO RH (96.43%)

12	HDZ, HSP AS, BUZ	32,99%	6
24	SDP, HNS, HSU	31,77%	5
17	HRVATSKI LABURISTI - STRANKA RADA	5,75%	1
14	HSS, HSLS	3,94%	
18	n. l. GRUPE BIRAČA - IVAN JAKOVČIĆ	3,82%	
16	HDSSB, HDSSD, ZELENi HR	3,12%	

Europski parlament

Ipak, više je reakcija na odaziv građana, nego na rezultate izbora. Prema pisanju medija, Hrvatska se uvrstila u red zemalja članica s najnižim odazivom na izbore za Europski parlament, samo 20,69 posto birača odlučilo je izaći na glasanje, a više od pet posto listića bilo je nevažećih. Za nizak odaziv opozicija je optužila vladajuću koaliciju smatrajući da su namjerno razdvojili europske od lokalnih izbora koji se održavaju sredinom svibnja. Očekivalo se da bi zajedno s lokalnim izborima odaziv bio znatno veći te bi i izabrani zastupnici imali veći legitimitet.

Predsjednik SDP-a Zoran Milanović čestitao je "onima koji su dobili više glasova i pobijedili, a to je lista HDZ-a i koalicijskih partnera". "Očekivali smo bolji rezultat. Niski odaziv je bio svima. Čestitam onima koji su ušli u Europski parlament", rekao je Milanović. "Još danima će biti riječi zašto je tako mali odaziv. Da nije bilo sređivanja popisa birača, odaziv bi bio još manji. Na nama političarima je da se zapitamo zašto je tako malo

ljudi izašlo na izbore", rekao je Milanović. "Birače ne možete kriviti. Zahvaljujem svima koji su izašli na izbore, a onima koji nisu pozivam da dođu na sljedeće izbore", rekao je Milanović.

Predsjednik HDZ-a Tomislav Karamarko, nakon što mu je Milanović čestitao na pobjedi, rekao da je ovo prvi korak nakon poraza na parlamentarnim izborima. "Izašli smo iz ponora parlamentarnog poraza, godinu dana radili na sebi i danas smo pobjednici. Rekli smo da HDZ moramo mijenjati i naša deviza je danas 'lopovluk i korupcija van, a poštenje i domoljublje natrag u HDZ', i to se dogodilo. Prošli smo katarzu i čekamo da to prođu i drugi", rekao je Karamarko. "Mi sigurno idemo dalje. Uskoro su lokalni izbori. Pripremat ćemo se kao za ove izbore. Ljubav koju dajete HDZ-u dajte i dalje. Očekujem pobjedu i 19. svibnja na lokalnim izborima", rekao je Karamarko.

Predsjednik Ivo Josipović istaknuo je komentirajući rezultate izbora za Europski

parlament kako je najvažnije da imamo zastupnike u EU parlamentu i da treba čestitati svima onima koji su izabrani i poželjeti im uspješan rad.

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA CRNE GORE OBJAVILO JE POZIV ZA PRIJAVLJIVANJE PRIPADNIKA MANJINSKIH NARODA ZA SUDJELOVANJE NA ELEKTORSKOJ SKUPŠTINI ZA IZBOR NOVIH ČLANOVA SAVJETA (VIJEĆA)

Kadrovska obnova Hrvatskoga nacionalnog vijeća

Uz dva člana po funkciji, Mariju Vučinović, ministricu bez portfelja i Ljerku Dragičević, poslanicu u Skupštini, na elektorskoj Skupštini birat će se još 15 članova. To je šansa za mlade kadrove.

Priradio i razgovor vodio:
Tripo Schubert

Nakon osamostaljenja Crne Gore, a u skladu sa Zakonom o zaštiti manjina, prvi put su osnovani manjinski savjeti. Hrvatska zajednica osnovala je u prosincu 2007. godine Hrvatsko nacionalno vijeće. U travnju 2008. godine održana je izborna sjednica Vijeća na kojoj je dr. Miroslav Marić izbran za predsjednika. Kasnije, kada je dr. Marić izabran za predsjednika Upravnog odbora Fonda za manjine Crne Gore, za predsjednika Vijeća izabran je Miroslav Franović.

U travnju 2013. godine Ministarstvo za ljudska i manjin-

Članovi vijeća

Izvršni odbor Vijeća

ska prava Crne Gore donijelo je Pravilnik za izbore članova Savjeta manjinskog naroda i objavilo poziv za prijavljivanje pripadnika manjinskih naroda za sudjelovanje na elektorskoj Skupštini za izbor novih članova Savjeta (Vijeća). To je bio povod za razgovor s aktualnim predsjednikom Hrvatskoga nacionalnog Vijeća Miroslavom Franovićem.

HG: Kakva su Vaša iskustva u dosadašnjem radu Vijeća?

MF: Ako Savjet (Vijeće) zastupa jednu nacionalnu manjinu, onda im tu ulogu treba osigurati. Navest ću samo podatak da nas u ovom razdoblju nitko od službenih osoba nije, kao predsjednike, pozvao na razgovor, osim što je to učinio bivši premijer Igor Lukšić, i to na naše inzistiranje neposredno prije popisa stanovništva 2007. godine. Sama ta činjenica govori o poštovanju Savjeta.

Hrvatsko nacionalno vijeće radilo je u iznimno teškim uvjetima ili, moglo bi se reći, bez uvjeta za rad. Nemamo svoje prostorije niti svog dje-

latnika i to dovoljno govori kako se moglo raditi. Nisam spreman ovdje iznositi neke loše stvari koje su se događale u našem radu jer bih kao pripadnik jedne brojčano male manjine ispao loš čovjek pa ću to prešutjeti i ostaviti za analizu u nekim drugim vremenima. Treba sačuvati jedinstvo, boriti se za opće dobro, a ne samo za svoje interese ili interese neke manje grupe.

Vijeće je radilo u okrnjenom sastavu i radili smo, bar ja tako mislim, koliko nam je trenutačna situacija dopuštala. S obzirom na izneseno te na loše materijalne uvjete i tretman prema nama, nije se moglo očekivati nešto više. Ipak, mislim da je sve trebalo biti drukčije i bolje. Nadam se da će se stanje prvo u državi promijeniti što se Vijeća tiče i da će naša hrvatska Zajednica biti više zainteresirana za rad ove institucije.

HG: Kako se Vijeće financiralo?

MF: Vijeća su na početku financirana s 5.000,00 eura za svoju redovitu djelatnost, a sada je taj iznos nešto viši

od 4.000,00 eura mjesečno. U jednom razdoblju čak je bila riječ o svoti tek nešto višoj od 1.000,00 eura pa smo prosvjedovali kod premijera Lukšića i upozorili ga da ozbiljno razmišljamo o prekidu rada Vijeća. To je urodilo plodom te je pogreška ispravljena. Inače, po mome mišljenju, za rad Vijeća bilo bi potrebno oko 10.000,00 eura mjesečno i tada bi se mogao osigurati kvalitetan rad te bi uz kvalitetan rad Vijeća trebalo očekivati i dobre rezultate.

HG: Kojim temama se bavilo Vijeće i kakva je bila suradnja s aktivnim hrvatskim društvima?

MF: Vijeće se na žalost zbog svega iznesenog često bavilo temama koje mu ne pripadaju jer bi to u sređenoj državi trebao obavljati netko drugi. Vijeće je u početku pokrenulo elektronički medij - Radio DUX, što je pošlo nekim drugima putem te su se opet javili problemi koji nam ne idu u prilog. Zatim smo pokušali osigurati prostor za rad Vijeća, ali i tu je bilo problema. No, vrijeme će pokazati koli-

Konstitutivna sjednica HNV-a

ko su neka rješenja dobra za hrvatsku Zajednicu. Mi smo na polju kulture preko Centra za promociju kulture manjina dali svoj doprinos u prezentaciji naše materijalne baštine, a još više nematerijalne. Sudjelujući na nastupima, zajedničkim i pojedinačnim, nekoliko puta u Podgorici, a zatim u Bijelom Polju, Beranama, Tivtu, Kotoru, Zagrebu, Dubrovniku, Sarajevu, Tirani i Skadru prezentirali smo kvalitetno dio naše bogate kulturne baštine. Na polju sporta sudjelujemo u nogometu i boćanju. Pomagali smo i poticali klapsko pjevanje te bili na sajmu knjiga.

Pomagali smo rad hrvatske dopunske nastave, njihove izlete, terensku nastavu i druge aktivnosti. Zatim smo pomagali u liječenju osoba koje su nam se obraćale. Redovito smo financirali DUX radio, a kasnije manjim sredstvima i Hrvatski glasnik. Da je Vijeće imalo normalan rad, znači svoje prostorije, djelatnika i sve ostalo što je potrebno, ove pomoći bi otpale i to bi trebao raditi sam osnivač ili institucije kojima je to obveza. Pitajte me kakva je bila suradnja s aktivnim hrvatskim društvima!

Ovo je vrlo delikatno pitanje s obzirom na različita mišljenja pojedinaca pa je dulje vrijeme bilo teško uspostaviti neke realne odnose. No, stvari idu nabolje, što me veseli, jer treba shvatiti da što smo složniji, to smo jači. Imao sam dobru namjeru da napravim nekoliko susreta sa svim aktivnim društvima. Međutim, to smo samo jedanput napravili prije popisa stanovništva. Moram konstatirati da i nakon toga neka obećanja nisu ispunjena. No, čovjek sam koji ne želi stavljati ulje na vatru. Ocijenio sam kako je bolje pustiti da vrijeme odradi svoje, nego nešto forsirati i možda postići kontra efekt.

HG: Kada biste ponovno bili izabrani za predsjednika, što biste mijenjali u odnosima i radu?

MF: Nekoliko stvari odmah bih počeo rješavati. Prvo bih radio na pronalasku prostora na istaknutome mjestu u Tivtu za rad Vijeća. Hrvati Tivta su starosjedioci, a Vijeće je osnovano u Tivtu gdje živi najviše Hrvata, pa je i normalno da takve prostorije budu na udarnome mjestu, s istaknutim crnogorskim i hrvatskim

simbolima, kako to Zakon nalaže; također Vijeću treba osigurati djelatnika i uređen prostor, kako to zasluži ovakva institucija; zatim bih pokrenuo pitanje rješavanja Hrvatskoga doma u Kotoru i Tivtu, ne kao prijelazno rješenje, već kao trajno. Kotor to zasluži jer je prije Drugoga svjetskog rata imao Hrvatski dom, a Tivat ga treba imati jer je tu, kao što sam rekao, najveći broj Hrvata. Pokrenuo bih pitanje dvojezičnih natpisa u općinama jer smo ovdje starosjedioci, bez obzira na broj i postotak; pokrenuo bih vraćanje imena nekih institucija na stare nazive koji su promijenjeni devedesetih godina, kao npr. FK „Arsenal“ u NK „Arsenal“, zatim bih u nazivu DUX radija dodao prefiks hrvatski jer je to radio hrvatske manjine. Mislim da je vrijeme za traženje zajamčenog mandata u državnoj Skupštini s obzirom na to da su Hrvati autohton narod, bez obzira na broj i postotak, a uzimajući u obzir sve ono što posjedujemo od kulturne baštine u Crnoj Gori. Zatim bi se trebalo posebno posvetiti najdelikatnijem pitanju, pitanju školstva. Nikakva prijelazna

rješenja ne mogu biti konačna rješenja. Sadašnjim stanjem možemo biti djelomično zadovoljni jer su od svih gradova gdje žive Hrvati zastupljeni, i to djelomično, samo Tivat i Kotor, a djeca u ostalim gradovima i mjestima nemaju šansu da uče hrvatski jezik i hrvatsku kulturu. Zatim bi trebalo drukčije riješiti pitanje upisa naše djece na hrvatske fakultete. Pritom mislim na neke olakšice pri upisu s obzirom na razlike koje postoje. Ako se u vezi s ovim pitanjima, što se tiče školstva, ništa ne učini i to vrlo brzo, to će biti prvi korak u procesu asimilacije, što smatram lošom namjerom države. Zato je ovo za mene najosjetljivije pitanje. Zatim bih se založio za izradu registra materijalne i nematerijalne kulturne baštine. S obzirom na to da Hrvati i Katolička crkva imaju puno neriješenih pitanja oko imovine, tom pitanju treba također posvetiti veliku pažnju.

HG: Donesena su Pravila za izbor članova Savjeta (Vijeća). Što se njima predviđa i tko su u hrvatskoj Zajednici članovi po funkciji?

MF: Kao što ste rekli, donesena su Pravila za izbor Vijeća. Ja sam sudjelovao u radu odnosno donošenju tih pravila iako sam izrazio svoje nezadovoljstvo takvim načinom formiranja Savjeta (Vijeća). Većina članova našeg Vijeća je za ovakva pravila pa sam i ja poštovao mišljenje većine. Osobno smatram da je ovo loše rješenje i na zajedničkim sastancima predsjednika svih savjeta i predstavnika Ministarstva zalagao sam se za neposredne izbore, kao i ostali predsjednici, smatrajući da je to jedino pravo demokratsko rješenje. Ovako je to interes neke interesne grupacije, što ni u kojem slučaju ne ide u prilog demokraciji Crne Gore. Što se tiče članova po funkciji,

Miroslav Franović

to će u našem Vijeću biti ministrica bez portfelja i zastupnica u Skupštini Crne Gore.

HG: Kako biste Vi formirali Vijeće na neposrednim izborima?

MF: Ako ćemo poštovati demokratsko pravo svakoga građanina da može birati i da bude biran, onda su jedino neposredni izbori na razini države pravo rješenje, sve ostalo smatram manipulacijom i lošom namjerom, a to državi kojoj smo kao manjima dali doprinos ne ide u prilog. Prvo, izbore za vijeća trebalo bi održati zajedno s državnim izborima, zbog izbjegavanja dodatnih troškova. Za hrvatsku manjinu odradio bih to na ovaj način.

Ako je dogovoreno da HNV ima 17 članova, formirao bih Vijeće po sljedećem ključu: prema posljednjem popisu registrirano je 6.021 Hrvata. Općine: Andrijevica, Berane, Bijelo Polje, Žabljak, Kolašin, Mojkovac, Nikšić, Plav, Pljevlja, Plužine, Rožaje i Šavnik na zajedničkoj listi birali bi svog kandidata, što znači da bi u Vijeću participirali s jednim članom. Općine: Bar, Budva, Ulcinj i Cetinje imale bi jednog člana, općine: Podgorica i Danilovgrad dva člana, Kotor četiri člana i Tivat šest članova.

Možda bi se broj članova Vijeća mogao povećati na 19 tako da Tivat i Kotor dobiju još po jednoga člana. Možda postoji i neko drugo rješenje, ali smatram ovo prihvatljivim jer bi sve općine i zajednice općina imale priliku birati svoje predstavnike. U Vijeću ne bi bilo članova prema funkciji, nego bi bili izabrani članovi prema volji birača.

HG: Koja je Vaša poruka hrvatskoj manjini?

MF: Borite se na kulturni i civilizirani način, kako nam to i priliči, za svoja prava i mjesto na svome kamenu i u svojoj državi. Treba više raditi na jedinstvu među hrvatskom manjinom. Zavist i ljubomora neka nam ne budu odlika. Ljubav je najljepša riječ, a mržnja je opaka bolest. Izaberimo ljubav, ne dopustimo da nas mržnja razdire pa ćemo mirno spavati. Ne radimo jedan drugome zlo jer to ne bi trebalo biti svojstveno čovjeku. Volimo i poštujemo svoju domovinu i državu.

HG: Koga biste Vi voljeli vidjeti na mjestu predsjednika HNV-a?

MF: Jedna iznimna ličnost koja je zavrijedila da bude i više od predsjednika HNV-a po mom mišljenju je dr. prof. Milenko Pasinović.

Blagdan bl. Ozane Kotorke

Sestre dominikanke u kotorskoj katedrali

Piše:
Don Anton Belan

Blagdan bl. Ozane Kotorke (1493.-1565.), djevice i dominikanke trećoredice, svečano je 27. travnja proslavljen u Kotoru. Na svetičin blagdan službeno je započeo postupak za njezino proglašenje svetom.

Toga dana dominikanci i

U Kotoru je štiju kako katolički tako i pravoslavni vjernici. Propovjednik je pozvao i na molitvu za sve žene koje se nesebično angažiraju, posvuda po svijetu, za širenje Radosne vijesti.

dominikanke iz Dubrovnika, Gruža i Korčule, zajedno s redovnicama i pukom, štovate-

ljima prve hrvatske blaženice, hodočastili su u Kotor. Posebno za tu priliku, preneseno je

njezino neraspadnuto tijelo iz crkve Sv. Marije, u katedralu gdje je na Veliki petak 1508. slušala propovijed o Muci Isusovoj koja ju je toliko dirnula da je svoj život odlučila u potpunosti posvetiti Bogu kao dominikanska trećoredica.

Misno slavlje predvodio je kotorski biskup Ilija Janjić u koncelebraciji s dvadesetak svećenika iz Kotorske i Dubrovačke biskupije, predvođenih generalnim vikarom mons. Petrom Palićem te više svećenika dominikanaca. Propovijedao je provincijal Hrvatske dominikanske provincije o. Anto Gavrić. U propovijedi o «bijejoj golubici na ljestvama» provincijal je govorio o bl. Ozani i njezinu životu, životu snažne žene koja je svojom uvjerljivom svjedočkom riječju znala dirnuti i najtvrdja srca.

Njezina sobica uz crkvu Sv. Pavla, s pogledom na katedralu, bila je mjesto gdje se spuštalo samo nebo dok je Ozana, «Anđeo grada Kotora», u molitvi pred Raspelom molila za potrebe grada Kotora i njegovih stanovnika, svih ljudi koji su k njoj dolazili i tražili pomoć.

Raspeti Krist na križu bio je knjiga života, otvorena knjiga iz koje je blaženica crpila i posebno znanje, istaknuo je provincijal. Ozana svjedoči vrijednost duhovnosti križa o kojoj je papa Ivana Pavao II. često govorio, pozivajući suvremeni svijet da ponovno otkrije njezino značenje i otvori svoje srce nadi. Provincijal je istaknuo Ozaninu ukorijenjenost u duhovnost Reda propovjednika u kojoj je blaženica, u primjeru starije braće i sestara (posebice sv. Tome Akvinskoga i svete Katarine Sijenske) prepoznava posebnu pobožnost prema Raspetom Kristu.

Muka Kristova je svjedočanstvo neizmjerne Božje ljubavi prema čovjeku i poticaj čovjeku da odgovori na tu ljubav.

Misno slavlje

Blažena Ozana

Krist na križu daje uzor svih kreposti i poziva da slijedimo njegove stope. Provincijal je pozvao sve na molitvu, po zagovoru bl. Ozane Kotorke, za mir među ljudima i narodima, na molitvu za jedinstvo kršćana i kršćanskih Crkava jer je Ozana uzor molitve za jedinstvo i zaštitnica ekumenizma. U Kotoru je štuju kako katolički tako i pravoslavni vjernici. Propovjednik je pozvao i na molitvu za sve žene koje se ne-sebično angažiraju, posvuda po svijetu, za širenje Radosne vijesti.

Na misi je nazočila i kotorska gradonačelnica Marija Maja Čatović. Nakon mise pročitan

je dekret kotorskog biskupa o početku postupka za kanonizaciju blažene Ozane, a dekret su potpisali biskup Janjić te suakteri kauze provincijal Gavrić i časna majka sestara dominikanki Kongregacije Svetih anđela čuvara s. Dolores Matić.

Usljedilo je na pokrajnjem oltaru, gdje je za tu prigodu doneseno tijelo blaženice, čašćenje njezinih relikvija a vjernici i hodočasnici s pobožnošću su prilazili i cjelivali relikviju moleći zagovor bl. Ozane za sebe i za sve one za koje su došli moliti zagovor «Bijeje golubice».

*LIČKO ZAVIČAJNO DRUŠTVO "VILA VELEBITA" 27. TRAVNJA
GOSTovalo U BOKI KOTORSKOJ*

Požega Boki

Glazbeno društvo "Vila Velebita"

Glazbeno društvo "Vila Velebita", Gradsko kulturno-umjetničko društvo i Glazbena škola iz Požege puna dva i pol sata vodili su nas notama, pjesmom i igrom kroz njihove krajeve.

Piše:
Dolores Fabian

Uza zvuke mandoline i već nadaleko poznate "Šjora Mare" i "Vozi,

vozi", a pod dirigentskom palicom prof. Iva Brajaka, topla dobrodošlica upućena je dragim gostima iz Požege. Mandolinskim sastavom HGD-a "Tripo Tomas" počelo je jedno

lijepo druženje započeto još u studenome prošle godine kada su naši muzičari, klapa Bisernice Boke i folklorni sastav Bokeljske mornarice 809, posjetili ovaj predivan

slavonski grad. Naime, 28. travnja, u Domu kulture “Josip Marković” u Donjoj Lastvi, u organizaciji Hrvatskoga građanskog društva i Hrvatskoga nacionalnog vijeća organiziran je uzvratni posjet naših dragih prijatelja iz Hrvatske.

Na samom početku večeri prisutne je pozdravila, u ime domaćina, tajnica HGD-a Danijela Vulović, predsjednik HNV-a Miroslav Franović te Josip Fajdić, predsjednik Ličkoga zavičajnog društva “Vila Velebita”, koji su uz tople pozdravne riječi razmijenili i prigodne poklone.

Gospodin Fajdić posebno je zahvalio domaćinima na gostoprimstvu i iskazanoj prilici da uz stručno vođenje gospo-

Gradsko kulturno-umjetničko društvo

Ispred sv. Tripuna

dina Ivice Biskupovića obidu jedan od najljepših zaljeva na svijetu, Boku kotorsku - Zaljev svetaca i UNESCO-v grad Kotor.

U studenome, bogata kulturna baština Boke kotorske oduševila je stanovnike Požege, a naša publika uživala je u njihovome uzvratnome kulturnom programu "Požega Boki". Glazbeno društvo "Vila Velebita", Gradsko kulturno-umjetničko društvo i Glazbena škola iz Požege puna dva i pol sata vodili su nas notama, pjesmom i igrom kroz njihove krajeve: od predivnih klapskih pjesama preko Cardasa, teme iz filma "Dobar, loš, zao", Pjesme toreadora iz opere Kar men pa sve do starogradskih požeških plesova iz 19. stoljeća i starih tradicionalnih slavonskih plesova i pjesama.

Program je vodila Dolores Fabian, a nazočili su, uz ostale, ministrica bez portfelja u Vladi Crne Gore Marija Vučino vić i poslanica u Parlamentu Ljerka Dragičević.

Lijepo je bilo družiti se s njima na našoj maloj, ali velikoj sceni u Donjoj Lastvi, a druženje je nastavljeno uz slastice i pjesmu iz duše u hotelu MIMOZA u Tivtu.

Razmjena poklona

Tamburaški sastav Glazbene škole

Starogradske plesove 19. stoljeća

Mandolinski sastav HGD-a "Tripo Tomas"

BOŽO USANOVIĆ

Razgovor vodio:

Mirko Vičević

Koliko pamćenje služi Boža Usanovića? Od Vašeg djetinjstva do danas puno se toga na Prčanju promijenilo?

Zahvaljujem na časti koju ste mi iskazali da moje ime bude uvršteno u rubriku Ličnost izbliza u našem Hrvatskome glasniku, glasilu Hrvata Crne Gore.

Pitate me o mome djetinjstvu, o mojoj mladosti. Davno je to bilo, prije početka II. svjetskog rata, točnije 1938. godine rodio sam se na Prčanju u siromašnoj obitelji Usanovića kao treće dijete moje majke Marice, a nas je bilo sedmero braće, od kojih je troje rano umrlo. Moj otac Andrija tada je bio listonoša, kako smo mi onda zvali poštijera. Sjećam se da je bio glazbeno talentiran, svirao je u gradskoj pleh muzici u Kotoru, vodio tamburaški zbor na Prčanju, svirao na orguljama u crkvi i pjevao u crkvenome zboru... Moje djetinjstvo i ranu mladost proveo sam s roditeljima i tri brata u oskudici i siromaštvu, ali časno i pošteno. Sjećanja iz toga vremena donekle su izblijedjela, ali ih se još uvijek rado i nerado sjećam. Više su to tužne uspomenes jer su ta vremena za našu obitelj bila vremena oskudice, neimaštine, gladi, a tu je bio i II. svjetski rat koji je donosio

Božo i Janja na dan vjenčanja 1961.

Božo kao recepcinar u hotelu „Vrmac“ na Markovom rtu 1988., gdje je radio 21 godinu

neizvjesnu budućnost. Tada je na Prčanju bilo nekoliko obitelji koje su živjele u istoj oskudici i siromaštvu kao i mi. Jedina sretna okolnost bila je što smo imali našu malu trošnu obiteljsku kuću pokraj Bogorodičine crkve na Prčanju. Na tome „blagostanju“ zahvalni smo pokojnoj baki Antonijeti, na Prčanju su je zvali Tereza, koja je kao djevojka došla iz Italije (Veneto) i tu se udala za našega pokojnog djeda Nika koji je rano umro.

U to vrijeme na Prčanju su živjele imućne i ugledne obitelji pomoraca, trgovaca, zanatlija poput obitelji: Verone, Sbutege, Lukovići, Visini, Lazari, Florio, Djurovići, Djunio, Rafaelli, Apolonio i drugi i nas nekoliko obitelji koje smo se svrstale u siromašni sloj, a koje su u mnogome ovisile o milodarima spomenutih u čijim su obiteljima radili naši ukućani kao sluge. Roditelji su nas odgojili u duhu naše katoličke vjere tako da su nas prčanjska gospoda rado prihvaćala da radimo kod njih i tako nam omogućavala da preživimo ta teška vremena. Bilo je, na žalost, i takvih ljudi na Prčanju koji su nas gledali

s visine i puni zlobe i podrugivanja, a najviše zbog toga što se moja baka Antonijeta, Talijanka, našla tu u vremenu talijanske okupacije i pretenzije prema Boki koju su Talijani htjeli prisvojiti. Kako je baka bila rođena Talijanka, imala je od ondašnjih talijanskih okupacijskih vlasti dozvolu, koju smo zvali laša – pasare, da se može slobodno kretati po onda okupiranoj teritoriju preko Konavala do Dubrovnika, što nam je pomoglo da se prehranimo jer je baka išla u Konavle raditi po kućama i s mojim bratom Nikom čuvala stoku. Završetkom II. svjetskog rata počeo sam u Kotoru izučavati pekarski zanat kod Mirka Velimirovića, koji je bio rijetko dobar i razuman čovjek. Učio me pekarskome zanatu i bio vrlo zadovoljan mojim radom i zalaganjem tako da sam svaki dan donosio kući kilogram kruha kao nagradu. Pohađao sam srednju školu gdje sam bio uzoran đak. Kad sam imao 18 godina, moja majka Marica umire od tuberkuloze i njezinim gubitkom bio sam prisiljen napustiti obiteljski dom i privremeno se naseliti u Kotoru, gdje sam živio do odlaska

na dvogodišnje služenje vojnog roka u ondašnju Jugoslavensku narodnu armiju. Pitate me o promjenama na Prčanju, naravno da ih je bilo i to velikih s obzirom na poslijeratno razdoblje i ustroj ondašnje novostvorene Jugoslavije, što bi se sada reklo - Titove Jugoslavije. Smanjile su se one velike društvene razlike u načinu življenja, nije više bilo bogatih obitelji, ali i dalje su ostale cijenjene i poštovane one obitelji koje su stoljećima činile Prčanj poznatim po kulturi, pomorstvu i trgovini. U tom vremenu, pogotovo 90-tih godina, mnogi su se Prčanjanjani odselili „trbuhom za kruhom“ tako da je danas Prčanj osiromašen hrvatskom populacijom i u svemu što je nekada posjedovao. Naša je obitelj bila velika, tih se godina zbog ekonomskih razloga počela raseljavati pa danas imamo rodbinu od Hrvatske pa sve do Argentine. S rodbinom u Argentini dopisujemo se punih 60 godina, a na našu i njihovu žalost nikada se nismo vidjeli niti upoznali. Slike i pisma svjedoče o tome.

Kojih se trenutaka iz Vaše mladosti rado sjećate?

Malo je bilo tih trenutaka, ali sa sigurnošću mogu reći da se moj život počeo mijenjati na bolje odlaskom na služenje vojnog roka u ondašnju JNA. Odrađivao sam svoju vojnu obvezu u istočnoj Slavoniji u Osijeku i Đakovu, gdje se moj životni put događajima koji su uslijedili u potpunosti promijenio na bolje. Dar za muziku koju sam naslijedio od oca učinio je da su moji nadređeni u vojnoj jedinici to prepoznali i uključili me u muzičke sekcije koje su tada postojale u vojnim postrojbama kao kulturno educiranje vojnika. Moj omiljeni muzički instrument bila je harmonika tako da sam u Đakovu bio predodre-

đen da sviram u vojnom klubu, a kako je onda suradnja naroda i vojske bila izrazito isticana, svirao sam po selima Slavonije u raznim svečanim prigodama. Mogu reći da su tada počeli ljepši dani moje mladosti, imao sam sve ono što mi je kod kuće nedostajalo. Sudbina je htjela da sam tada u Đakovu upoznao sadašnju suprugu Janju, siromašnu djevojku, Hrvaticu, bez oca i majke, samo s osnovnoškolskom naobrazbom. Kako su nam sudbine bile slične, tako su se naši životni putevi ukrstili i nakon odsluženja vojnog roka počinjemo naš zajednički život kao supružnici u mome rodnom Prčanju. Janja je moga oca Andriju prihvatila kao svog, a zauzvrat je dobila njegovu i moju ljubav. Zaposlili smo se oboje i uz pomoć kredita sagradili smo malu obiteljsku kuću u kojoj i danas živimo zahvaljujući dobroj obitelji pok. kapetana Josipa, Bepa, Apolinija koja nam je ustupila zemljište pokraj Bogorodičine crkve. Svojim mukotrpnim radom i ljubavlju uspjeli smo skromno i pošteno živjeti i u toj zajednici dobiti sina Nenada i kćer Antoniju, tri unuke Marijanu, Tijanuu i Aleksandru i dvoje praućadi Miloša i Milicu, što nas u ovoj našoj poodmakloj životnoj dobi u 75. godini života i 52. godini zajedničkoga i skladnoga bračnog života čini sretnim. Puno nam nedostaju jer nisu s nama, životni su ih putevi odveli u druge krajeve naše bivše države Jugoslavije, ali kad god nam mogućnosti i prilike dopuštaju, mi se viđamo.

Moram napomenuti da smo nas dvoje uvijek bili vesele i društvene osobe, voljeli smo se družiti, veseliti i sudjelovati na svim feštama. U mladosti smo imali našu zabavnu grupu od četiri člana, imenom „Kristali“, s kojom smo punih 40 godina zabavljali publiku,

Poznata zabavna skupina „Kristali“ sa Prčanja, Božo sa harmonikom

sudjelovali na svim zabavama i ondašnjim karnevalima i maskenbalima diljem Boke kotorske, a posebno na Prčanju i Kotoru. Starijim Bokeljima dobro su poznate maske „Klaudije“ i „Čarli Čaplin“ koje su bile brend naše grupe na karnevalskim feštama. Nagrađivani smo raznim nagradama i oduševljena publika uvijek nas je rado primala. Voljeli smo humor, šale, razne škerce i bio je pravi užitak nasmijati publiku. Godine su učinile svoje, splasnula je energija i volja, stigle su nas i razne bolesti, a i brze društvene promjene prisilile su nas da se povučemo u naš topli dom i uživamo u skromnosti onoga što imamo, u zajedništvu, ljubavi svoje djece i unučadi i lijepim uspomenama.

Koji je neostvoreni san Boža Usanovića?

U mladosti čovjek ima puno snova i želja, ali životne prilike i mogućnosti usmjeravaju ga onamo gdje ga je uputila sudbina. Moj neostvoreni san

u ranoj mladosti bio je školovanje. Želio sam neko veće obrazovanje, posebno u muzici jer mi je to, kako bi se reklo, „ležalo“. Kod naše stare učiteljice Lendić na Prčanju učio sam latinski pa mi je ona predviđala budućnost u svećenstvu. Bio sam i ostao zajedno s mojom Janjom veliki vjernik, privrženik katoličkoj vjeri, tako da smo dugo godina pomagali svećenicima oko održavanja naše Bogorodičine crkve na Prčanju, a i sudjelovali u mnogim hodočasničkim putovanjima.

Jedan ste od starijih Prčanjana. Možete li nam s obzirom na to reći koja je osoba, ili možda više njih, ostavila poseban dojam na Vas?

Kao što sam na početku spomenuo, Prčanj je uvijek imao uglednu gospodu i poznate obitelji i ličnosti. Bilo bi tu nekoliko osoba i obitelji koje bi se mogle izdvojiti svojom posebnosti, ali na mene je jedna iznimna ličnost ostavila poseban dojam te je mogu

Karnevalske fešte u Kotoru 1981., Božo čita optužnicu Karnevalu

Kotorski ljetni karneval 2005., maska „Tre sorele“

bez razmišljanja izdvojiti jer je utjecala na moj život, a to je svakako svećenik, kanonik don Niko Luković. Don Niko je bio poznati povjesničar, pisac, humanist, rodoljub, a iznad svega čovjek. Njega sam najbolje poznao jer me je kao dijete krstio, a kasnije i vjenčao u našoj Bogorodičnoj crkvi gdje je služio kao svećenik. Od djetinjstva sam bio uz njega, bio sam mu ministrant na crkvenim svečanostima i misama od vremena kada su se mise služile na latinsko-me jeziku. Uvijek sam mu bio pri ruci oko održavanja crkve

i oko nje. Bio je nevjerojatan govornik, poznavalac nekoliko stranih jezika i kao takav bio je tumač mnogim stranim državicima koji su posjećivali Boku kotorsku, zaljubljenik u spomenike kulture i umjetnička djela. Preko poklona svojih mnogobrojnih prijatelja kipara, slikara, raznih umjetnika, mještana i vjernika obogatio je crkvu mnogim vrijednim umjetničkim djelima i vrijednim predmetima. Poštovali su ga i u svim državnim krugovima, znao je držati dinamične govore i predstavljao je kulturu Boke i Crne Gore. Posebno

se znao prilagoditi vremenu u kojemu je živio za dobrobit rodnog Prčanja, bez osobne koristi. Umro je na Prčanju 15. veljače 1970., a pokopan je 17. veljače, igrom slučaja na dan mog rođenja. Ako je Prčanj ikada imao legendarnu ličnost poput slavnog kapetana Iva Visina, po meni to je bio i pok. don Niko Luković.

S generacije na generaciju prenosi se hrvatski barjak iz ruku u ruke Usanovića. Što nam o tome možete reći?

Povijesno gledano unazad, članovi naše obitelji bili su sudionici raznih političkih i društvenih previranja toga vremena i uvijek kada je trebalo nositi barjak u povodu nekih značajnih događaja, proslava, obljetnica ili crkvenih svetkovina, bili smo tu, dana nam je ta čast. Tako sam i ja nastavio obiteljsku tradiciju.

Osnivanjem Hrvatskoga građanskog društva u Kotoru 2001. godine postao sam sa suprugom Janjom član Društva i povjerenik podružnice Prčanj, okupljajući u članstvo mnoge Hrvate Prčanja, što mi je činilo osobitu čast. Jednom prilikom na prijedlog ondašnjeg tajnika Društva Darija Musića, na blagdan sv. Tripuna, zaštitnika grada Kotora, iskazana mi je velika čast da nosim barjak Društva u procesiji gradom sa svim ostalim crkvenim barjaticima. Riječima ne mogu iskazati radost, ponos i čast koju sam tada osjećao jer sam na najljepši način mogao iskazati svoju odanost hrvatskome nacionalnom biću i katoličkoj vjeri. Moja radost i ponos još više su se uzdignuli kada me je pozvao generalni konzul RH u Kotoru gosp. Božo Vodopija i zamolio me da nosim barjak Hrvatske na svečanosti Dana državnosti Republike Hrvatske, koja se slavila u Kotoru

Maskenbal 1974., Čarli Čaplin, poznata Božova maska

23. lipnja 2011. god. Nosio sam barjak ne samo u Kotoru, već i u Dubrovniku i Omišu 2008. god. gdje je Hrvatsko građansko društvo pozvao građana Omiša da budemo dio svečanosti proslave Dana grada i njihovih zaštitnika sv. Vlaha i sv. Ivana Nepomuka. Tu sam pronašao sebe, doživio radost i ponos što pripadam tom ponosnom hrvatskom narodu, što sam član i barjaktar naše poznate hrvatske organizacije u Crnoj Gori, Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore. Želio bih zahvaliti svim ljudima koji su vodili i vode ovo naše Hrvatsko građansko društvo na iskazanom povjerenju i poštovanju, posebno Tripu Schubertu, Dariju Musiću, dr. Ivanu Iliću i sadašnjem predsjednik Mirku Vičeviću. Biti barjaktar Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore za mene je velika čast i izraz poštovanja, a s drugog aspekta čini me ponosnim jer nastavljam tradiciju naše obitelji kao nositelj hrvatskoga barjaka.

Kao umirovljenik imate dosta slobodnog vremena pa kada biste uz to bili u mogućnosti otputovati 10 dana sa svojom suprugom, gdje bi to bilo?

Sada nikuda jer su nas stigle godine, a uz to zdravstveno stanje nam onemogućava putovanje, kao i materijalne mogućnosti pa o tome niti ne razmišljamo. Ali kad me već pitate, a kada bi se sve navedeno izuzelo, naše bi želje bile skromne, nigdje daleko niti spektakularno. Bili bismo sretni i zadovoljni da otputujemo na 10-dnevni boravak u Dubrovnik ili Split, da uživamo u ljepotama tih prelijepih dalmatinskih gradova.

Sve u svemu, od mog rođenja 17. veljače 1938. godine pa do danas i uz teške dane moje mladosti i sve nedaće koje su pratile jedno siromašno odrastanje, mogu reći da mi je život ipak bio sadržajan bez obzira na oskudicu u materijalnom smislu. Ostalo mi je bogatstvo u duši i srcu jer sam živio i živim i dalje časno i pošteno zahvaljujući odgoju

Barjak HGDCG u procesiji sv. Tripuna ulicama Kotora nosi barjaktar Božo Usanović 2009. god.

mojih roditelja, okruženju koje me rado prihvaćalo i poštovalo te tome što je uz mene moja životna suputnica, moja Janja, kao i naša draga djeca.

Na kraju ovog razgovora srdačno pozdravljam čitatelje Hrvatskoga glasnika, a Vama gosp. Vičeviću hvala na razgovoru.

Ljeto na Prčanju s unukama Marijanom i Tijanom

**PREDSTAVLJAMO VAM USPJEŠNOG VATERPOLISTA I JOŠ
USPJEŠNIJEG TRENERA, SELEKTORA CRNOGORSKE
VATERPOLSKE REPREZENTACIJE – RANKA PEROVIĆA**

Uspješna vaterpolo karijera

Pionirski prvaci SFRJ iz 1980. g.: Mandić, Matić, Krivokapić, Dragović, Čirković, Nikčević, Ristelić, Banidević, Abramović, Perović, M. Vičević, Vavić, Rajković, Vico, Radnjić. Trener ove ekipe je bio Slobodan Včević

Pionirski prvaci SFRJ 1980., VK Primorac

Razgovor vodio:
Joško Katelan

HG: Za naše čitatelje ispričaj nam nekoliko najvažnijih podataka o sebi? Tko je Ranko Perović alias Čapro?

Ranko: Rođen sam u Kotoru 7. 4. 1968. godine. Vaterpolo sam počeo trenirati već sa 6 ili 7 godina u Primorcu, a već sa 16 ili 17 godina zaigrao sam za Prvu ekipu Primorca. Vrlo brzo došlo je i do najvećega uspjeha u mojoj igračkoj karijeri, osvajanja dvostruke krune: Prvenstva i Kupa SFRJ 1986. godine. Nakon Primorca zaigrao sam u Budvi, a zatim karijeru nastavio u talijanskim klubovima: Pro Reccu,

Moje osobno mišljenje je da bi bilo vrlo lijepo vratiti vaterpolo u more i napraviti da svako mjesto u Boki ima svoj vaterpolski klub. To bi dovelo do popularizacije vaterpolskog sporta, bila bi to atrakcija za turiste, a iznad svega od tako velike baze mogli bismo crpiti kvalitetu za reprezentaciju.

Pagurosu, Bergamu, Bogliascu... Igračku karijeru završio sam u matičnome Primorcu i počeo raditi kao trener s mladim kategorijama Kluba.

HG: Vjerojatno znaš da Hrvatski glasnik prati sve sportaše u Crnoj Gori, a posebno one najuspješnije. Kako ocjenjuješ svoj uspjeh u posljednjih nekoliko godina?

Osvajači duple krune 1986., VK Primorac

Ranko: Mogu biti zadovoljan svojom trenerskom karijerom jer sam u vrlo kratkom razdoblju s Primorcem osvojio sve što se može osvojiti u klupskom vaterpolu: dva puta prvenstvo Crne Gore, jedan osvojen Kup, zatim smo 2009. osvojili Ligu prvaka i Super kup, a 2010. bili europski viceprvaci. Značajne rezultate postigao sam i nakon preuzimanja reprezentacije Crne Gore: drugo mjesto na europskom prvenstvu i četvrto mjesto na Olimpijskim igrama.

HG: Kako se to nastavlja na ono što si postigao s Primorcem kao mladi vaterpolist?

Ranko: Sigurno je da je za moj uspjeh kao trenera zaslužno i vrijeme koje sam proveo kao igrač u školi Primorca.

Učio sam od najboljih, promatrao i pamtio. Sada nastojim primijeniti sve to i napraviti dobitnu kombinaciju. Igrači koje pratim dobro odgovaraju na moje ideje o postavci igre tako da uspješno stvaramo prepoznatljivu igru.

HG: Svi sportaši obično imaju nekog tko im je uzor. Jesi li ti u nekome vidio ono što želiš postati u vaterpolu?

Ranko: Kao trener na mene je najveći dojam ostavio Nikola Stamenić i dobrim dijelom pokušavam nastaviti njegovu filozofiju u vaterpolu.

HG: Klupski vaterpolski sport u Crnoj Gori često prolazi neke teške faze. Možda je aktualni trenutak jedan od najtežih za sve klubove.

Možeš li nam dati svoje viđenje te situacije, pogotovo kao izbornik A selekcije?

Ranko: Mislim da je ovo za klupski vaterpolo vrlo teško razdoblje. Klubovi, prije svega Primorac i Jadran, u teškoj su financijskoj situaciji što je rezultiralo time da je veliki broj igrača karijeru nastavio u inozemstvu. Kao posljedica toga sigurno je i slabija kvaliteta vaterpola u zemlji. Pokušava se, u ovakvoj situaciji, maksimalan prostor dati mladim talentiranim igračima, što je u ovakvim uvjetima jedina ispravna strategija.

HG: Koliko bi po tvome mišljenju bilo značajno da se vaterpolo vrati u more, da svako mulo ponovno ima svoju ekipu i da ljudi ponovno uživaju u ovoj iznimnoj sportskoj igri?

Sa konferencije za tisak

Ranko: Moje osobno mišljenje je da bi bilo vrlo lijepo vratiti vaterpolo u more i napraviti da svako mjesto u Boki ima svoj vaterpolski klub. To bi dovelo do popularizacije vaterpolskog sporta, bila bi to atrakcija za turiste, a iznad svega od tako velike baze mogli bismo crpiti kvalitetu za reprezentaciju.

HG: Misliš li da je potrebno raditi na proširenju baze i u sjevernoj regiji zemlje?

Ranko: Svakako mislim da bi to bilo dobro i poželjno. Kao što sam već rekao, iz velike baze mogli bismo crpiti veću kvalitetu za reprezentaciju. Međutim, to zahtijeva velika financijska sredstva i u trenutnoj situaciji nije realno, posebno u svjetlu toga da vodeći klubovi koji čine reprezentaciju grcaju u dugovima i teško se bore s financijskim problemima.

HG: A sada malo i o budućim nastupima reprezentacije na finalnome turniru Svjetske lige i na predstojećem svjetskom prvenstvu.

Pomlađeni sastav ulijeva povjerenje i osjeća se da igrači igraju srcem.

Ranko: Ovoga ljeta imamo finale Svjetske lige u ruskome gradu Čeljabinsku i Svjetsko prvenstvo u Barceloni. Pokušat ćemo napraviti što bolji rezultat na oba fronta. U svakom slučaju prednost ima Svjetsko prvenstvo i nadam se da će mlada ekipa koja je iznijela kvalifikacije za Svjetsku ligu, s eventualno još nekim pojačanjima, biti konkurentna i zadržati mjesto u vrhu svjetskoga vaterpola.

HG: Svima u svijetu jasno je da Crna Gora spada među 4 - 5 najboljih reprezentacija na planetu. Misliš li da će se takav trend moći održati i u budućnosti?

Ranko: Dosta mladih igrača je u kvalifikacijama za Svjetsku ligu opravdalo očekivanja. Pokazali su da imaju kvalitetu, želju i volju i ja vjerujem da će tako biti i nadalje. U klubovima ima još dosta mladih zainteresiranih za ovu našu igru. Trebamo svi dati svoj maksimu

mum da ta djeca ostanu uz nas, da ne potraže neki drugi sport. Činjenica je da crnogorski vaterpolo već ima mjesto u Guinnessovoj knjizi rekorda ako se uzme u obzir veličina baze i broj registriranih igrača.

HG: Možda bi u našim vaterpolskim centrima, Budvi, Kotoru i Herceg Novom, trebalo otvoriti „suvenirnice“ koje bi turistima i posjetiteljima nudile vaterpolske suvenire kako bi znali da su došli u zemlju vaterpola?

Ranko: Podržavam sve što je u funkciji popularizacije vaterpolskog sporta. Svakako

Selektor crnogorske reprezentacije

Šampioni Europe 2009. – VK Primorac

da bi turistima, uz iznimnu kulturnu baštinu, trebalo pokazati i neko drugo lice naše

zemlje. Svi dobro znamo da je sport najbolji ambasador i predstavnik neke zemlje, a mi

zaista imamo što pokazati. Tu ne mislim samo na vaterpolo, naravno, već i na sve druge uspješne sportske radnike u Crnoj Gori. A konkretno Kotor, kao grad vaterpola, trebao bi imati neki izložbeno-prodajni punkt gdje bi posjetitelji mogli uživati u nekoj zanimljivoj postavci te kupiti karakteristične suvenire.

HG: Ranko, zahvaljujemo ti na zanimljivom razgovoru i želimo ti puno uspjeha u nastavku karijere.

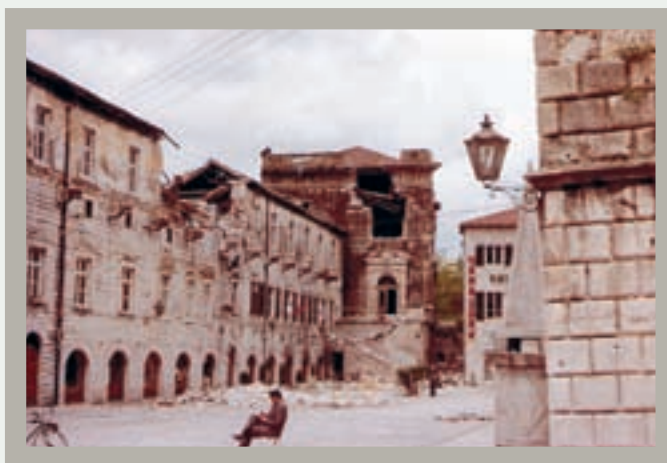
U bazenu nakon pobjede

34 GODINE OD KATASTROFALNOG POTRESA

U nadjelju, 15. travnja 1979. godine, u 7 sati i 19 minuta katastrofalan potres pogodio je Crnogorsko primorje. Stravično drhtanje tla trajalo je tada vrlo kratko, ali se posljedice pamte i danas, 34 godine kasnije. Dovoljno je podsjetiti na više od 100 poginulih, 1.700 ozlijeđenih, 1.500 oštećenih objekata, oko tisuću oštećenih spomenika kulture, prekinuto je 350 kilometara magistralnih i 200 kilometara regionalnih puteva, bilo je 30 oštećenih škola, 53 bolnice, puno porušenih hotela, odmarališta, pokidanih električnih kabela, srušeno je 570 zgrada socijalne i dječje zaštite... Računa se da je 15. travnja prije 34 godine više od 80.000 stanovnika Crnogorskog primorja ostalo bez krova nad glavom.

“Nikad nećemo moći nadoknaditi mnogobrojne ljudske živote, ali ćemo vratiti mediteransku ljepotu ovoj maloj zemlji, koja pripada sredozemnoj kolijevci civilizacije”, pisale su novine tih dana i obećavale: “Sagradit ćemo novo i restaurirati staro, pa barem kamen po kamen vraćali nazad u kotorske, budvanske i ulcinjske fasade. Zato lelek ne prelama naše gore i naše more, već se čuje muški odziv na pružene ruke pomoći iz čitave Jugoslavije. I iz svijeta. Crna Gora će postati feniks. Kad mogu laste, mogu i ljudi”, pisala je *Pobjeda* te godine.

I krenula je rijeka solidarnosti prema Crnoj Gori. Ruke pomoći premostile su oceane. Iz svih republika tadašnje Jugoslavije stizala je nesebična pomoć, u osam crnogorskih općina koje su bile zahvaćene potresom organiziran je život i počela je obnova. Crnogorsko primorje postalo je najveće gradilište na svijetu. Rane su zarasle, ali su ostali ožiljci i sjećanje.

Trg od oružja

Mlade generacije ne sjećaju se travanjskog potresa 1979., ali razumjet će starije koji kažu – NE PO-NOVILO SE!

Računa se da je potres 15. travnja 1979. bio najrazorniji na teritoriju današnje Crne Gore. Potres je bio jačine sedam stupnjeva Rihterove ljestvice, a dogodio se 15 kilometara od crnogorske obale, između Bara i Ucinja. Potres je trajao 10 sekundi i osjetio se duž crnogorske i albanske obale. Prema podacima UNESCO-a teško su oštećeni stari gradovi – Kotor, Budva, Herceg Novi, Bar i Ulcinj. Oštećeno je 1.477 objekata (30 posto potpuno je srušeno) i više od tisuću spomenika kulture.

Kolo Bokeljske mornarice na oštećenom Trgu

Hotel Fjord u Kotoru

FEŠTA KAMELIJA ZAVRŠENA MANIFESTACIJOM "CAMELLIA TROPHY"

Ovogodišnja Fešta kamelija završena je u nedelju 28. travnja ribarskim susretima vlasnika i ljubitelja drvenih barki "Camellia trophy".

U akvatoriju ispred Stoliva od jutarnjih sati posade osam drvenih barki natjecale su se u ribanju i veslanju nakon čega su prodefilirali akvatorijem ispred stolivske rive.

Pobjednici ovogodišnjeg "Camellia trophy" u ribanju su braća Marijan i Mladen Šantić, drugo mjesto osvojili su Mario Garbin i Bruno Brguljan, dok je treće mjesto pripalo Zoranu Brguljanu.

prostoru. Muo kao staro ribarsko mjesto početkom dvadesetog stoljeća imao je registriranih oko 75 barki. Danas ih ima samo jedanaest. U cijeloj Boki danas ima oko sedamdesetak registriranih drvenih barki.

Željela bih vam pomoći da napravimo zajednički projekt koji bi se zvao 'Zaštita i valorizacija mandrača, tiradura, barki i starih bitvi'.

U svome istraživačkom radu otkrila sam da je prvi crtež za izradu bitvi za vezivanje jedrenjaka izrađen 1880. godine. Danas je sve manje tiradura, bitvi, a kako bi podsjetilo i opomenulo na ovakvo stanje, Pomorski muzej priprema izložbu fotografija 'Identitet u vremenu i prostoru'.

Imamo puno elemenata za zaštitu naše materijalne i nematerijalne baštine u Ministarstvu za kulturu Crne Gore. Rekla bih, jednom za sva vremena. Predlažem da iduće godine napravimo jedan simpozij na ovu temu", zaključila je direktorica muzeja Mileva Pejaković Vujošević.

Sudionici skupa prisjetili su se in memoriam idejnog tvorca očuvanja drvenih barki i autora portala: www.drvenebarke.blogspot - Branka Nikolića.

Organizatori NVO „Kamelija” MZ „Stoliv” i SRD „Zubatac” priredili su zabavu i ručak od ulovljene ribe i drugih morskih delicija.

Pobjednik u veslanju drvenom barkom je Mario Garbin.

U sklopu manifestacije održano je stručno predavanje o drvenim brodovima, barkama kao nacionalnome kulturnom dobru, spomeniku kulture svake pomorske zemlje koji treba zaštititi kao i svako drugo kulturno dobro. To su prepoznale mnoge europske zemlje i krenule u spašavanje, održavanje, ali istodobno i promociju svoje pomorske baštine i kulture. Europska komisija, pod pokroviteljstvom UNESCO-a, osnovala je 2005. godine udruženje „European Maritime Heritage – EMH” za zaštitu pomorske povijesti i tradicionalnih brodova. Postavljeno je pitanje kada će to učiniti i Crna Gora?

U sklopu predavanja direktorica Pomorskoga muzeja Kotor Mileva Pejaković Vujošević predstavila je svoj projekt „Bitve, mandrač i tiraduri u Boki kotorskoj”, koji je prezentiran u sklopu proslave dvadesetogodišnjice proglašenja Crne Gore ekološkom državom na Žabljaku – 2011.

„Ono što treba zaštititi su i drvene barke. Identitet u vremenu i prostoru Boke kotorske je zapravo more koje je vezano uz jedrenjake i barke koje su bile prijevozno sredstvo i izvor života na ovome

Predstavljena radna verzija hrvatskog pravopisa

Prvim javnim predstavljanjem radne verzije novog hrvatskog pravopisa, koju su izradili filolozi Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (IHJJ), 16. travnja otvorena je jednomjesečna javna rasprava, na koju su pozvani svi govornici hrvatskog jezika i jezikoslovci.

Radna inačica novoga pravopisa dostupna je na internetskoj stranici www.pravopis.hr, a svi zainteresirani pozvani su da se uključe te svojim prijedlozima i komentarima pridonese što boljem konačnom tekstu pravopisa, koji će biti opće dobro, javno dostupan na internetu i besplatan.

Nakon dugog niza godina pravopisnog nejedinstva, cilj je potaknuti dijalog, postići jedinstven dogovor i objediniti sve dosadašnje pravopisne kodifikacije, istaknuo je voditelj radne skupine i ravnatelj IHJJ-a Željko Jozić na predstavljanju pravopisa u Hrvatskom državnom arhivu.

U sadašnjoj verziji, međutim, ni novi pravopis ne predlaže uvijek jedinstvena rješenja, već, kako se čulo na predstavljanju, u prijepornim slučajevima ostavljaju se preporučene, dopuštene i istovrjedne varijante.

Tako je, s obzirom na pisanu praksu, preporučeno da se niječni oblici prezenta glagola htjeti pišu zajedno - neću, ali je "zbog hrvatske pravopisne tradicije dopušteno pisati i 'ne ću'". Vezano uz glasovnu skupinu "rj", preporučeno je - povreda, uvreda, strelica, ali zbog "potvrđenosti u uporabi" i dalje se može pisati "grješka, krjepost, pogriješka, strjelica, vrjedniji". Za imenicu zadatak (i slične slučajeve) preporučena je množina zadatci, ali nije pogrešno pisati ni zadaci.

Novi pravopis donosi cijeli niz novih suvremenih riječi koje do sada nisu bile jednoznačno pravopisno definirane, poput: e-pošta, fengšui, hevimetallac, ADSL priključak. Jasnije je određeno i pisanje crtica, spojnice, te znakova navođenja u upravnom govoru.

Na najnovijim pravopisnim rješenjima radilo je više mjeseci 15 doktora filoloških znanosti Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

"Htjeli smo pravopisne prijepore napokon zaključiti i to prije ulaska u Europsku uniju kako bismo i sebi i drugima pokazali da smo zrela nacija koja će i najosjetljivija pitanja moći rješavati u modernom i demokratskom ozračju", istaknuo je Jozić na predstavljanju, koje je izazvalo velik interes javnosti.

U Hrvatskoj su do sada u uporabi bila četiri pravopisa Babić-Finka-Mogušev, Babić-Ham-Mogušev, Badurina-Mičanović-Markovićev te Anić-Silićev, a nisu imali ujednačena pravila oko mnogo ključnih pravopisnih dvojbi.

Uz mnoštvo jezikoslovaca i nastavnika hrvatskog jezika, predstavljanju novoga pravopisa nazočili su i ministar znanosti, obrazovanja i športa Željko Jovanović, ministrica kulture Andrea Zlatar Vilić te zamjenica zagrebačkog gradonačelnika Jelena Pavić Vukićević.

GOSTOVANJE KLAPE „BODULKE“

Mnogi vjernici koji su došli na nedjeljnu misu u crkvi sv. Mateja u Dobroti 28. travnja bili su iznenađeni kada su članove zbora sv. Mateja zatekli u klupama. S baladura odzvanjala je prigodna pjesma na početku misnog slavlja koje je predvodio don Ante Dragobratović. On je obavijestio prisutne kako nam je došla u goste ženska klapa „Bodulke“ s otoka Hvara, kao poklon hvarskoga biskupa Štambuka. Prošle godine zbor sv. Mateja gostovao je na otoku Hvaru.

Vjernici ne pamte da je neka klapa ikad prije pratila svetu misu, što predstavlja mali kuriozitet.

Karnevalskim svečanostima započela turistička sezona u Budvi

U Budvi su od 26. do 28. travnja održane trodnevne karnevalske svečanosti. Crnogorska turistička prijestolnica tih se dana pretvorila u igraonicu na otvorenome. Karnevalske svečanosti otvorene su pompozno, uz poziv sudionicima i posjetiteljima na još dva dana druženja, pjesme, maski, ljubavi i prijateljstva. Riječani, u izražajnim crvenim kostimima, priredili su dvosatni nezaboravni plesni šou ispred hotela Mogren. Dan kasnije održan je već tradicionalni budvanski karneval - najšareniji kostimi i maske, glazba i igra 38 karnevalskih grupa oduševili su mnogobrojne posjetitelje. Ispred zidina Staroga grada

održana je velika maskirana igraonica i parada maski domaćih i inozemnih karnevalskih grupa čije je predstavljanje potrajalo nekoliko sati.

I sudionici karnevala, njih oko 1.000, te njihovi domaćini, turisti, njih oko 5.000, maskirali su se, veselili, plesali, prikazujući cirkuske i druge vještine. Cilj nije bio samo sakriti lice maskom, već izazvati time radost u drugih. Raskošnu zabavu i veliku šarenu paradu koja obilježava početak turističke sezone uveličale su i karnevalske grupe iz Rusije, Malezije, Hrvatske, Srbije, Makedonije, Albanije, iz Tuzi, Leskovca, Pančeva, Požarevca, Koto-

ra, Plužina, Petrovca...

Dan kasnije, 28. travnja, ispred zidina Staroga grada održan je dječji karneval uz sudjelovanje nekoliko stotina maskiranih mališana.

U sklopu trodnevnoga karnevalskog programa održan je i „Vinski kutak“, koncert talijanskih uličnih svirača, koncert kubanskoga sastava „Cubalcánica“. Pjevale su novosadske „Frajle“, a nastupili su i Stereo Ambasada – Lazar DJ Lucky Gregović, Nikola Radulović i Momo Grujić, Zemlja gruva, Radio Katakomba...

Poskupljuju brodske karte za otočane

Od prvog lipnja brodske karte za otočane prosječno poskupljuju za 20 posto, dok za ostale putnike od 40 pa čak do 173 posto na nekim linijama, upozorio je na konferenciji za novinare, koja je održana 25. travnja u Zadru, predsjednik Otočnog sabora Denis Barić.

“Rezultat je to manjka sredstava koje je Agencija za obalni linijski promet dobila ove godine iz državnog proračuna za subvenciju brodskih i brzobrodskih linija. Manjak novca sada se pokušava napla-

titi iz novčanika otočana i građana Hrvatske”, rekao je Barić.

“Smatramo da se ovim poskupljenjem pokušava naše otoke pretvoriti u rezervate i karte pod ovim cijenama koje namjeravaju dignuti napraviti kao ulaznice u rezervate da se vidi kako se to tamo živi. Kako može osoba koja je podrijetlom s otoka ići sa svojom obitelji na otok i održavati svoju djedovinu. Ovo je još jedan način uz porez na nekretnine da se ljude natjera da prodaju svoju djedovinu jer je neće moći ne samo održavati, nego ni posjećivati”, istaknuo je Barić.

Iz Agencije za obalni linijski promet izjavili su da su poskupljenja potrebna kako bi se sustav pomorskoga prometa mogao održavati nakon što su smanjena sredstva za subvencioniranje linija. S druge strane, otočani sa zebnjom gledaju hoće li to utjecati na sezonu i hoće li se turisti prije ulaska na brod zbog toga jednostavno okrenuti.

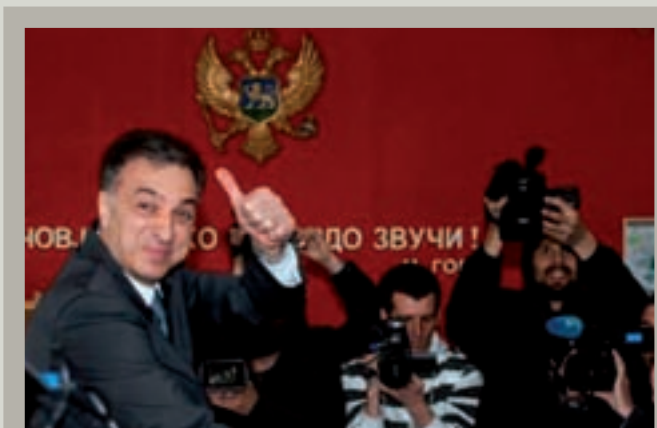
Dnevnik.hr

Državna izborna komisija potvrdila Vujanovićevu pobjedu

U Crnoj Gori održani su 7. travnja predsjednički izbori. Prema konačnim rezultatima, koje je Državna izborna komisija objavila 21. travnja, pobjednik izbora je kandidat DPS-a Filip Vujanović, koji je osvojio 161.940 glasova odnosno 51,21 posto ukupnih glasova. Njegov protukandidat Miodrag Lekić dobio je potporu 154.289 građana ili 48,79 posto. Time su potvrđeni preliminarni rezultati koje je Državna izborna komisija objavila 8. travnja.

Biračko pravo na predsjedničkim izborima imalo je 511.405 građana. Glasovalo je 326.803 birača, odnosno 63,90 posto. Važećih listića bilo je 316.229, a nevažećih 10.574. Pismima je glasovalo 11.708 birača.

Izborni štab Miodraga Lekića podnio je 17 prigovora Državnoj izbornoj komisiji na privremene re-

zultate izbora tražeći da se ponove izbori na svim mjestima gdje se glasovalo pismima. Državna izborna komisija odbila je na sjednici 15. travnja sve prigovore, nakon čega se Lekićev štab žalio Ustavnom sudu. Sud je 17. travnja odbio njihovu žalbu.

KIĆENJE MAĐA U PERASTU

„Prvog maja kroz Boku na pontama mandrača postavile bi se velike grane okićene komadićima robe raznih boja, a u 5 sati ujutro glazba bi svirala - oko lo grada. To je bio običaj jer je to bio početak dobrog doba.“

R. Fiorelli / Arh. Brajk. V (Kotor), 37.

Mađ je stari običaj kićenja stabla mladoga hrasta kao znak veselja radi početka najljepšega proljetnog mjeseca, a znači i nadu u bolje. Održan je i ove godine u jutarnjim satima 1. svibnja u Perastu.

Običaj je da posljednji mladoženja bere stablo hrasta i postavi ga na središnji trg ispred crkve svetog Nikole u Perastu.

Stablo mladi okite bočicama mlijeka i vina, suhim koromanima i raznobojnim trakicama koje simboliziraju napredak. Prema običaju, stablo uza zvuke tamburica podiže posljednji oženjeni u Perastu, a ove godine to je bio Savo Jovanović, pretposljednji ženik, jer posljednji Igor Lazarević nije u Perastu. Nakon toga građani obilaze grad uza zvuke tamburica, nakon čega se ide u kavanu na bijelu kavu

sa suhim kolačima. Prema postojećim pisanim dokumentima na dan 14. svibnja mađ je skidao i odnosio poslužnik Općine Perast jer je to bilo njegovo uobičajeno pravo.

Društvo prijatelja Perasta nedavno je ponovno oživjelo običaj mađa tako da mnogi zaljubljenici u Perast 1. svibnja rano ujutro dolaze na taj obred.

VIS "Lungo mare", učesnik proslave

PREDSTAVLJEN PROJEKAT "HRVATSKA NASTAVA U INOZEMSTVU"

Priručnik "Hrvatska nastava u inozemstvu" koji prvi puta na jednom mjestu objedinjuje sve relevantne informacije o sustavu hrvatske nastave u inozemstvu predstavljen je 22. travnja u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta (MZOS) u Zagrebu.

Priručnik su izdali Ministarstvo i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, a kako je istaknuto na predstavljanju ova publikacija bit će od velike pomoći učiteljima, studentima i stručnjacima koji se bave hrvatskom nastavom u inozemstvu.

Ministar znanosti, obrazovanja i sporta Željko Jovanović istaknuo je tom prigodom da Ministarstvo pridaje veliku važnost obrazovanju djece i mladih hrvatskih državljana koji privremeno ili stalno žive izvan Hrvatske, kao i afirmaciji hrvatskoga jezika, književnosti i kulture u svijetu. Hrvatski građani i građani hrvatskoga podrijetla koji žive izvan domovine postali su sastavni dio kulture zemlje u kojoj žive, ali istodobno mnogi od njih žele sačuvati i njegovati svoj hrvatski kulturni identitet te stoga Hrvatska ulaže velike napore i znatna financijska sredstva da im pomogne u tim nastojanjima i razvijanju pripadnosti hrvatskoj kulturi, dodao je Jovanović.

Kao najvažnije aktivnosti Ministarstva usmjerene prema unaprjeđivanju poznavanja hrvatskoga jezika izvan Republike Hrvatske izdvojio je razvijanje sustava hrvatske nastave u inozemstvu i lektorata hrvatskoga jezika na stranim visokim učilištima. Trenutačno u 22 države rade 33 lektorata na koji-

ma nastavu hrvatskoga jezika pohađa više od 1500 studenata. Istovremeno je sustavom hrvatske nastave u inozemstvu obuhvaćeno 6800 učenika koje na 328 nastavnih mjesta u 20 država poučavaju 93 učitelja, dodao je.

Ministar je istaknuo kako je riječ o ozbiljnom i trajnom poslu te ministarstvo, unatoč problemima, upućuje nove lektore i učitelje u inozemstvo, a za razliku od drugih država Hrvatska zbog krize nije povukla nijednog učitelja ili lektora.

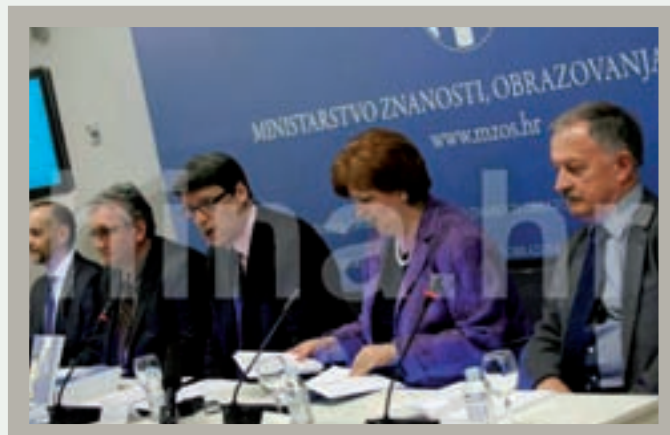
Naveo je da postoje tri temeljna oblika hrvatske nastave u inozemstvu, odnosno nastava u organizaciji ministarstva, nastava integrirana u obrazovni sustav zemalja primateljica te oblik nastave koje organiziraju hrvatske zajednice i katoličke misije, kao jedan izvaninstitucionalni oblik. Hrvatska nastava u inozemstvu odvija se po najmodernijem kurikulumu, dodao je.

Ministar je pohvalio suradnju MZOS-a i Učiteljskog fakulteta u pripremi ovog priručnika ocijenivši da je to put kako treba surađivati.

Dekan Učiteljskog fakulteta Ivan Prskalo istaknuo je da u vremenima opće globalizacije hrvatska nastava kod naših iseljenika ili njihovih potomaka odražava svijest o pripadnosti svom narodu i zemlji. Podsjetio je da su se nakon osamostaljenja Hrvatske brojni iseljenici vratili u Hrvatsku i ovdje nastavili

živjeti pri čemu im je pomoglo znanje hrvatskog jezika i kulture koje su stekli kroz hrvatsku nastavu u inozemstvu. Zadaća je hrvatske države da podupre i širi hrvatsku nastavu u inozemstvu, naglasio je.

Priručnik su predstavili i recenzentica Dubravka Maleš te priređivači Ante Bežen i Milan Bošnjak.

OTVOREN SOKOL-GRAD U KONAVLIMA

Prigodnom svečanošću uz nastup Rapskih samostrelčara i Dubrovačkih trombunjera 21. travnja otvoren je u mjestu Dunave u Konavlima Sokol-grad, utvrda koja datira iz Dubrovačke Republike. U višegodišnju obnovu uloženo je više od deset milijuna kuna, a provelo ju je Društvo prijatelja dubrovačke starine. Kako je istaknuo tajnik Društva Niko Kapetanić, riječ je o vrlo važnom spomeniku, srednjovjekovnom, antičkom i prapovijesnom. Tvrđavu je Dubrovačka Republika stekla u 15. stoljeću, izgradila i utvrdila zbog nadolazeće otomanske opasnosti. Fortifikacijski kompleks napušten je 1670. godine, a upravljanje nad njim Društvo prijatelja dubrovačkih starina steklo je 1970. godine. Sada obnovljen, Sokol-grad bit će turistička atrakcija. Prigodnim riječima mnogobrojnim okupljenima na otvorenju obratili su se načelnik Općine Konavle Luka Korda, župan Dubrovačko-neretvanske županije Nikola Dobroslavić, pročelnica Konzervatorskog odjela Žana Baća i predsjednik Društva prijatelja dubrovačkih starina Denis Orlić.

Zbor kotorske katedrale u posjetu Skadru

Dana 20. travnja 2013. godine u organizaciji Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore te župnog ureda katedrale sv. Stjepana u Skadru mješoviti zbor kotorske katedrale održao je koncert duhovne glazbe uz sudjelovanje vokalnih i instrumentalnih solista pod ravnanjem prof. Nikole Čučića i uz orguljsku pratnju prof. Tamare Jovičević. Na koncertu su bili prisutni skadarski nadbiskup i metropolit mons. Angelo Massafra, katedralni župnik, nekoliko svećenika i časnih sestara, mnogobrojni vjernici te nekoliko zastupnika albanskog parlamenta. Na početku koncerta sve prisutne pozdravio je katedralni župnik. Na kraju koncerta govorio je župnik kotorske katedrale istaknuvši trgovačke i nadasve duhovne veze između Skadra i Kotora. Podsjetio je sve prisutne na tri biskupa iz Boke koji su bili značajni za crkvenu povijest Albanije, kao i na svećenike koji su u Albaniji završavali teološke studije i misionarski djelovali od XVII. do XX. stoljeća. Jedan od najznačajnijih bio je Pasko Guerini koji je 1866. godine postao skadarskim nadbiskupom i metropolitom Albanije. Rođen je na Prčanju 17. svibnja 1821. godine, a umro je u Skadru 8. veljače 1911. godine na glasu svetosti. Godine 1895. sazvaio je III. albanski crkveni koncil. Prvi koncil u Albaniji sazvaio je nadbiskup Vicko Zmajević 1703. godine. U gradu Sapi u XVII. stoljeću djelovao je kao biskup Vicko Giovannelli, rodom Kotoranin, a osobitim misionarskim žarom u Albaniji istaknuli su se kao svećenici don Anton Kosović i don Cezar

Durović. Kada je 1479. godine Skadar pao u turske ruke, liturgijske dragocjenosti franjevačkih samostana u Draču i Skadru čuvala su se u Kotoru, a i mnogobrojni svećenici u gradu pod Lovćenom našli su utočište od turskog zuluma, istaknuo je don Anton Belan. Pjevači su boravili u prelijepome park-naselju nazvanom "Oaza mira", koji je u vlasništvu Skadarske nadbiskupije i služi za susrete mladih te duhovne vježbe. Posjet Skadru bila je i prigoda za upoznavanje njegovih znamenitosti, osobito gradske tvrđave i povijesne jezgre. Ovaj grad danas ima oko 100.000 stanovnika i u njemu djeluju mnogobrojne redovničke zajednice, kao i Teološki fakultet na kojem se predavanja održavaju na talijanskom jeziku i iz kojega su već izašle prve generacije albanskih svećenika poslije komunističke diktature. Sadašnja katedrala sv. Stjepana za vrijeme komunizma služila je kao sportska dvorana. Jedna je od najvećih crkava na Balkanu.

17. 4. 2013.

Pregled financijskog poslovanja

Nadzorni odbor HGD CG na čelu sa Slavkom Marovićem izvršio je pregled financijskog poslovanja Društva. Konstatirano je da su financijske knjige i sve financijske transakcije vođene u skladu sa Zakonom o knjigovodstvu i drugim zakonskim regulativama.

18. 4. 2013.

Sastanak Upravnog odbora

Članovi Upravnog odbora razmatrali su materijale koje je pripremila stručna služba Društva za predstojeću godišnju Skupštinu koja će se održati 25. svibnja u Baru, a u povodu 10. obljetnice Podružnice Bar. Usvojeni materijali proslijeđeni su Savjetu na razmatranje.

23. 4. 2013.

Sastanak Savjeta HGD CG

Statutom Društva predviđeno je da se Savjet sastaje minimalno jedanput godišnje, a obvezno kada se pripremaju materijali za održavanje Skupštine Društva.

Savjet čine predsjednici svih podružnica, a njime predsjedava predsjednik Društva. Sjednici su nazočili: Vladimir Marvučić - predsjednik Podružnice Bar, Ljerka Sindik - predsjednica Podružnice Tivat, Ilko Marović - predsjednik podružnice Kotor, Rodoljub Delin, član UO Podružnice Podgorica i Sanja Crnić - tajnica Podružnice Herceg Novi. Usvojeni su materijali predviđeni dnevnim redom Skupštine, dogovoren broj delegata iz svake podružnice i usuglašeni detalji oko organiziranja Skupštine u Baru.

Predsjednik Vičević izvijestio je prisutne o pripremama za održavanje elektorske Skupštine za izbor novog saziva Hrvatskoga nacionalnog vijeća.

25. 4. 2013.

Susret s tajnikom Zagrebačkoga računalnog saveza, dipl. ing. Zdravkom Škokićem

Zagrebački računalni savez sastavljen je od trinaest raznovrsnih informatičkih udruga vrlo jasno profiliranog područja rada. U vrijeme brze informatizacije i tehnoloških promjena te rasta osobnog standarda djelovanje Saveza dobiva sve više na važnosti u specijaliziranim područjima rada i poticanju darovitosti. Savez se stoga, u sklopu projekta ZA HRVATSKU DAROVITOST,

osobito bavi poticanjem darovitosti na području učeničke informatike i računalstva te usavršavanjem učitelja informatike za rad na ovome području. Izrazito povećanje broja natjecatelja te njihove kvalitete i višestruki uzastopni najbolji rezultati u povijesti svih državnih natjecanja u školskom programiranju u RH svjedoče o poticanju darovitosti na području učeničke informatike i računalstva. Grad Zagreb je za samo 10 godina od potpuno nezapaženih rezultata postao izrazito najbolji s više od 90% osvojenih prvih mjesta.

U sklopu informativnoga razgovora dogovorena je suradnja sa Savezom kojom se otvara mogućnost obuke i sudjelovanja u natjecanjima mladim darovitim informatičarima i onima koji to žele postati. Ovom suradnjom Savez želi u sklopu projekta „Za hrvatsku darovitost“ pružiti uvjete za razvoj talentirane djece hrvatske nacionalnosti izvan Republike Hrvatske.

U razgovorima je sudjelovala Dijana Milošević, zadužena u ime HGD CG za realizaciju ovog projekta.

26./27. 4. 2013
Požega u Boki

U studenome prošle godine, u organizaciji HGD CG i HNV, prezentiran je dio kulturnog naslijeđa Boke kotorske u Slavonskoj Požegi. Domaćini su bili LZU „Vila Velebita“ i grad Požega.

Uzvratni posjet društava iz Požege uslijedio je 26. i 27. travnja ove godine.

Održan je koncert u Domu kulture „Josip Marković“ u D. Lastvi pod nazivom „Požega Boki“. U programu je sudjelovala Glazbena škola, Gradsko kulturno-umjetničko društvo „Požega“ i Glazbeno društvo „Vila Velebita“ iz Požege. Dobrodošlicu im je priredio mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas“.

Domaćini su bili HGD CG i HNV.

Suma, sumarum...

Piše:
Neven Staničić

Ako smo u predhodnim zapažanjima zaključili, da su „po bokeški“: izuzetci - pravilo, akcenti - originalnost i mjesto (ne naručuje se isto Coca-Cola u Risan i Perast, s ove, oli one strane zaliva), samoglasnici - i glagol i pridjevi, te, da ovi dijalekat po pravilu stvara fraze i izraze („čuješ li kako miriše!?“), kao zadnju tajnu preostaje nam jedino da otkrijemo njegov ritam i muzikalnost. Pri tome ne mislim samo na činjenicu da se s novske strane malo više „pjeva“ u izgovoru, od recimo tivatske (ostavimo to u domenu dužina). Problem sa ovom „originalnom?“ idejom (o ritmu i muzici) je u tome, što, baš kao i u slučaju priče o samoglasnicima, dokaze teško možemo prikazanti ala „karta kanta“ ili crno na bijelo, nego nam uporno i sve više nedostaje „žive riječi“. Prije tridesetak godina bilo bi dovoljno zainteresovanog slušaoca poslati na „pjacu“. Danas međutim, to bi bila čista dezinformacija. Tržnice nam se odavno („vidi da ti rečem!“) ne čuju po Boki. Međutim, naravno i

to je Boka! I druga je to priča. Dunkve, preostaju nam jedino „glumci i teatar“ (skupo?!) oli da počnemo, polako sami. Iz početka. Svaki dan. Oni „sramežljivi“ mogu zapisivat. Daćemo poslije deci da čitaju.

Prije nego što se to desi, čisto da se podsjetimo. Bokeški je melodični dijalekat, zvonkih, otvorenih i visokih samoglasnika, često brzog i „uzbuđenog“ ritma (iz čista mira), koji se zna ponavljati u talasima. Javan je koliko i intiman, glasniji od tihog, neprijatan i „distonat“ do „falceta“ u svađi, i sve rjeđi u proslavama. Lijepo se zdravi (s bogom) „adio“ (i vremenom) „zdravi bili“. Za uveče (dobro sluti) „dobra noć“. Beštima je „miša maloga“ ili... što mu je najmilije. Vazde je znao, što znači „bokun“ kruva i koliki je, u koji momenat, dovoljan. Zarad brzine zna jesti i suglasnike s kraja riječi (gulozan posebno na **m**), na Lušnici i po koji samoglasnik. (Od veselog Kakaraca, Kakrc je napravio.) Dobro čuva **h** i **f**, a pridaje i **dz** u romanizmima. (Sve do bendzine, što i nije tako davno bilo.) Iako se čini,

posebno u vezi s morem, da je sve sa te romanske strane, nije: i brod i veslo, lađa i jedro su slovenskih korijena, „cima“ i sidro opet, grčkih. Za **barku** se do dana današnjeg ne zna „o’kle je došla“, ali se za **gali-ju** opravdano „sumnja“ da bi mogla bit (imenovana) baš od Ilira. Svake fele u bokeškom ima. Tako se i tonovi i „ritmi“ mijenjaju. Uostalom, vesla u ruke i kad čuješ kako stene „škaram“ sve si čuo. To je kao ono s „prstom umore...“, lijepe, domaće poruke. Bokeškim se inače sve manje priča, a sve više (samo) „poručuje“. Postao je metaforom.

Sa tog stanovišta, dvije stvari nam stalno promiču, a imaju poseban značaj. Barku smo spomenuli, **tovara** nominujem. Pri tome, barka bi bila metafora za more i ženu, a magarić...? „Dobar čovjek je magariću brat“, para mi se da smo to mi u Boku, poručili. Da se razumijemo, to ja simbolički, a prava su redakcije, da ne dijeli mišljenje saradnika. Uostalom, „anci“ ni u Boku (a đe jest!) nije bilo baš previše dobrih ljudi. Kako god obrneš, više za žalit, nego se pofalit. Tako da se nije ni za „ombravat“. A i namjera je počast, a ne rугanje. Interesantno, ni za tu beštiju ne znamo okle je stigla u Boku. Iz Biblije čitamo da je već onda, bila ista. Korisna i neophodna. Kao najčešće ime za domaću upotrebu,

krstili smo je po običaju, da „tira“ teret, i odužio se zaista. Nema kuće i palaca, pa da je i uz more (a đe su nam gornje strane?), kojoj se nije u temelje ugradio. Staze koju nije prošo, pjace koju nije opslužio, brašna što ga nije prebačio. Neki su mu i mlijeko pili, a neki i na mesu zarađivali. Izvozili za Italiju. (Svašta ljudi iju, često bez potrebe.) I od mrtvoga se (koža) korist donosila. Najviše bi ga spominjali, oni koji su ga najviše „destregavali“. Rodio se za rabotu, pa je svima valjao. Podrazumijevao se u sva kuću, kao **Fićo** onomad. A nismo ga ni potkivali. (U Bavarsku potkivaju magariće!!!) Zaboravili smo ga neđe usput, prešeći, a da mu ni **fala** nismo rekli. Iako je po karakteru navikao da čeka, **nisam** siguran đe bi ga više mogli nać. Nema ga ni na kartuline. Plemenita je to životinja, kad počneš nabrajat, osobine su mu „ljudskije“ od čovjeka. Otud „dati“ i metafora.

Što se **barke** tiče simbolika je manje očigledna. Tačnije, mogu je sagledat samo oni koji je poznaju. I to ne bilo kakvu, nego pravu, jedinu, **drvenu**. Drvo joj je u korijenu imena. Kao i lađi, uostalom. Sve „rešto“ su plovila za preć na drugu stranu. Čak i brod (od glagola bresti-bredo) što bi znaćilo gaziti, pregaziti, preći preko vode, okeana. A more se ne prelazi. Svi koji su kre-

nuli, ostali su da žive s njim ili, pobjegli glavom bez obzira. Za život, barki nikad nije bilo dovoljno. Nekad što ih je falilo, danas što ih je sve manje. Nije lako s njom. Za „dovest je doma“ prvo se moralo „na susretanje“ u šumu. Trebalo je nać i ubrat to drvo (pravo i u pravo vrijeme), za barku napraviti. Samo su „meštari znali“, koji materijal ide za koji dio, što za kobilicu, što za oplatu. Čemu bukva, čemu murva, čemu borovina oli jasen. I u koje doba godine: „između dvije Gospe“ ili „usred zime, ka’ ne radu sokovi“. Pa koliko onda tu građu „toćat u more“, koliko sušit, „peć na sunce“, kao i s čim sjeć i tesat, „mazat uljem“ oli „peroljem“, pa „palit da se može savit“. A to je tek sami materijal. Će su ruke, Će su „kalafati“, Će „tesari“, „šegatuni“ i „blanjari“, Će je znanje za liniju napraviti... Pomirit je s morem. (Klizit mora, „batit“, a ne se „tuć s valovima“.) Na kraju, navrh godine, treba je opet vanka (iz mora) vadit, opet palit, kalafat, piturat, uljepšat i voljet... baš kao ženu rođenu, što se mora pazit. Dešavalo se često, da vole više barku. Da nije samo nego „sekanje“ poslije svake kiše... Namjerno neću o korist. Ovo je sad već ljubavna prića. Dokle traje biće i baraka.

Ma što prića? Stari bi znali reć:... „Ma si ga zapjevao“.

O SLOBODNOJ ZIDARSKOJ LOŽI U CRNOJ GORI

Masoni u Boki

Palača Beskuća

Odmah nakon dolaska Francuza u Kotor, 16. kolovoza 1807., zapovjednik jedne talijanske pukovnije u francuskoj službi koji se prezivao Martel utemeljio je kotorsku masonsku ložu.

Piše:

Darko Gulin

Tajna društva uvijek su golicala ljudsku maštu pa tako i masonska društva čiji korijeni potječu iz srednjeg vijeka u kojem dolazi do odvajanja zanatstva od poljoprivrede. Zanatlije osnivaju svoje strukovne organizacije (cehove). Zidari, koji su u to vrijeme bili vrlo cijenjena struka (graditelji katedrala, dvoraca, mostova) osnivaju svoje tajne slobodne zidarske lože, na kojima se raspravlja o mnogim temama koje su bile zabranjene u ta vremena, zbog crkvene dogme ili carskog (kraljevskog) apsolutizma. Iz tih razloga se i sada za masone upotrebljava izraz slobodni zidari.

Masonsko gledanje na svijet je materijalističko, unatoč naglašavanju etike i humanosti i, zbog toga je masonstvo postalo neprijatelj Crkve.

Prve masonske lože utemeljene su 1717. u Engleskoj i odatle su se širile Europom i Amerikom. Prve lože u Dalmaciji počele su se osnivati u vrijeme dolaska Francuske vojske krajem 18. i početkom 19. stoljeća.

Odmah nakon dolaska Francuza u Kotor, 16. kolovoza 1807., zapovjednik jedne talijanske pukovnije u francuskoj službi koji se prezivao Martel

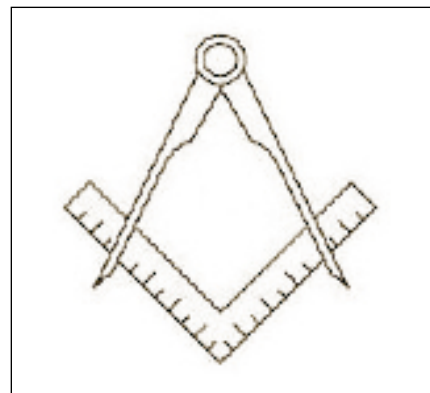
utemeljio je kotorsku masonsku ložu. Pored njega utemeljitelji lože bili su dubrovački

svećenik Ignjat Ban i Trogiranin Dominik Dinko Garagnin.

Kotorska se loža u originalu na francuskom jeziku zvala „Loge de St. Jean sous le titre distinctif des amis de la victoire“ tj prevedeno na hrvatski „Loža sv. Ivana pod posebnim naslovom prijatelja pobjede“. Sjedište lože bilo je u palači kneza Beskuće u Kotoru.

Ako je vjerovati policijskim izvješćima, koja su rađena za potrebe austrijskog ministarstva unutarnjih poslova a koja se uvijek moraju uzeti s rezervom, jer često se na popisu nepodobnih nađu ljudi zbog osobne netrpeljivosti, poluinformacija ili zbog svojih nešto liberalnijih pogleda, članovi kotorske masonske lože (originalni popis) bili su:

Alberti, kapetan ..., Frano Alberti, zapisničar na sudu prve molbe, Allard (Francuz), Antun Antoniollo, ... u Budvi, Ban, lučki poglavar u Kotoru, Ignjat Ban, dubrovački svećenik, Aleksandar Barchelet (Francuz), liječnik kotorske vojne bolnice, Tomo Bazzuchetti, bivši sluga kotorskog suda, Nikola Berdar iz Grblja (1830. općinski tajnik u Budvi), knez Beskuća, knez Bojković iz Župe, Brelušić, prijamnik, Stevo Bubić iz Budve (do 1814. pročelnik pandurske bojne), knez Lujo Burović (do 1814. predsjednik prve molbe), knez Stanislav Burović Zmajević (1814. intendant, kasnije okružni povjerenik u Kotoru i Zadru), knez Mojslav Canović iz Budve (do 1814. subdelegat i nadzornik

**Simboli Masona
(šestar i kutomjer)**

lutrija u Budvi), Antun Carević, Stanislav Carević, Carnot (Francuz), Catalano (u vrijeme Francuza časnik narodne garde), Jerolim Coda (u vrijeme Francuza pandurski časnik), Pavao Coda, Rinaldo Coda (1814. savjetnik u Ercegnovom), Crisomali (do 1814. savjetnik u mirovnom sudu), Andrija Crivellia, Frusca iz Kotor, Dinko Garagnin iz Trogira, Gassin (Francuz), Frano Giaccagna iz Kotor (1814. nad intendant), Niko Ginčić iz Ercegnovog (1814. financijski službenik), Vasko Gongur iz Ercegnovog, Anton Gratis, kanonik, Lovro Gratis (1814. pretor u Budvi), knez Marko Gregorina iz Kontada, dr. med. Gruliani, Marko Ivaniš, posjednik iz Budve, knez Rafo Ivanović iz Dobrote, knez Teodor Ivelić iz Risna, Antun Kajović, kanonik, Krsto Kolović iz Perasta, Vicko Krilović iz Perasta, Frano Kristjanović, Dalmatinac, pandurski kapetan, kojeg su dolaskom Crnogoraca u Boku ubili njegovi ljudi, Zane Kvjetović iz Ercegnovog, knez Lacarović iz Grblja, Đorđe Lacarović iz Grblja, Tripo Lazzari iz Prčnja, Vinko Lentenčić (1814. kapetan u Luštici), Lipovac (do 1814. Časnik narodne garde kasnije trgovac), knez Ljubarović iz Grblja, Josip Lombardi (Sicilijanac), 1814. nadzornik soli i duha-

na, Ilija Lombardić, trgovac, Lovrenković, kapetan u rodnom Perastu, Ambroz Luceanić, svećenik, Ilija Lučić, kapetan u rodnom Risnu, Petar Luković, pretor u Ercegnovom, Tripo Luković, odvjetnik u Kotoru, Vicko Luković iz Prčnja, Frano Lupopili, 1814. glavni tajnik gubernija, Madić, generalni vikar u Budvi, Marko Maina, lučki poglavar u rodnoj Budvi, Hinko Marino, Martel (Francuz), zapovjednik talijanske pukovnije, Vicko Maserović (Mozarević), arhiđakon u Perastu, Pavao Masselini, Andrija Medin iz Budve, Mitar Nikola (Mikula), Gjivo Moretti iz Cavtata (u vrijeme Francuza kapetan pandura), Marko Pasquali iz Kotora, Paulucci (Talijan), u vrijeme Francuza vicedelegat u Kotoru, Pollet (Francuz), Manuel Potenza iz Napulja (1814. sudac prve molbe u Kotoru), Antun Boža Radimiri iz Dobrote, Bogdan Joza Radimiri, Đorđe Rafaelović, posjednik, Nikola Raffaeli, prije 1814. kotorski načelnik, Vicko Raffaeli iz Perasta, Rosa iz Budve, Anton Rossi, 1814. ljekarnik u Kotoru, Rubini (Francuz), Ivan Batista Saben (1814. savjetnik pri preturi u rodnom Kotoru), Stanko Sagić iz Paštrovića, Luka Spadier (Crnogorac), 1814. pandurski časnik, Spiridon Sutović iz Kotora, Andrija Tripković iz Dobrote, 1814. kapetan u rodnom mjestu, knez Turković iz Grblja, Ivan Valeri iz Ercegnovog, za prve austrijske okupacije savjetnik u Budvi, kasnije pretor u Budvi, knez Jakov Visković iz Perasta, prije pandurski kapetan a 1814. nadintendant, knez Krsto Visković iz Perasta, Antun Vuzzo, posjednik iz Budve, knez Karlo Zamberini iz Kotora, Tripo Zifra iz Kotora, M. Zuliani iz Šibenika, bio je član lože već 9. siječnja 1809. i imao stupanj „viteza ružina vijenca“

Podatke o djelovanju masonskih loža u Dalmaciji imamo zahvaljujući policijskom arhivu u Beču jer su odlaskom Francuza i dolaskom Austrije policijski službenici dobili zadatak da sakupljaju podatke o djelovanju bivših francusko-ilirskih masonskih loža. Prve popise Bokokotorskih masona pouzdanici su poslali prvom policajcu carstva Hagaru 1814. Godine 1817. ponovo je policija istraživala bivše masone. Guverner Tomašić javio je ministru Metrenichu 1821. da u Dalmaciji ima više aktivnih članova koji pripadaju tajnim društvima. Početkom 1830. netko je poslao Caru popis živih članova bivše kotorske lože, a među njima je bilo više aktivnih službenika. Zadnji dopisi o dalmatinskim masonima potiče iz 1833.

Iz sačuvanog masonskog breveta tj. iskaznice Edina Etienna Alexandra Barcheleta, liječnika kotorske vojne bolnice, Francuza iz grada Lindry iz okruga Lyon, saznajemo da ima 32 godine te treći simbolički stupanj u masonskoj hijerarhiji. Zahvaljujući ovom brevetu možemo opisati pečat kotorske masonske lože:

Pečat je bio kružni a u njemu je bio ucrtan kutomjer oblika istostraničnog trokuta. Usporedo s jednom stranicom trokuta nacrtane su dvije ruke jedna preko druge, te dijele prostor trokuta, među stranicama kutomjera na dva dijela. Gornji dio ima natpis UNION (jedinstva), a donji FORCE (snaga). Kružnica je ukrašena s 38 rombova, koji su nanizani u krugu tako da se vrhovi njihovih kutova dotiču. Kako su u svakom rombu nacrtane dijagonale, vidimo puno manjih trokuta.

Između stranica kutomjera i unutarnje kružnice je ime lože: LES AMIS (DE LA) VIC-TOIRE. Zatim je tu i natpis REGIMENT, te jedan dio koji

je nečitak a vjerojatno je riječ o brojčanoj oznaci regimente (pukovnije).

Obredni jezik kotorske lože bio je francuski i talijanski.

Odlaskom francuske vojske iz Kotora i ostavši bez zaštite kotorski masoni

su usred bijela dana na trgu sv. Tripuna uništili sve masonske oznake, ambleme i spise te prestali postojati. Bojeći se narodnog gnjeva jer ne zaboravimo da je crkva masone smatrala neprijateljima, neki kotorski masoni su pobjegli iz grada dok se situacija ne smiri.

Za vrijeme Kraljevine SHS (Jugoslavije) kada se ponovo javljaju masoni, u Kotoru je od 1926. djelovao masonski vjenčić pod imenom Zora. Naime zbog malog broja članova nije se mogla osnovati loža već samo vjenčić. Poznata su dvojica masona iz toga razdoblja i to Stjepan Buzolić, državni odvjetnik i Ljubisav Vučković, tvorničar

Godine 1940. zabranjene su masonske lože, a isto je vrijedilo i u Novoj Jugoslaviji. Masoni u ovim krajevima ponovo slobodno formiraju svoje lože tek 1990. I dalje je njihov rad obavijen velom tajne ali zato Rotary klubovi koje su osnovali masoni da bi izbjegli razvodnjavanje masonske organizacije djeluju javno.

Izvori i literatura:

Smotra Dalmatinska, Zadar, 1917.

Mužić, I., Masoni u Hrvatskoj 1918. - 1967., Split, 1993.

„Slobodni zidari u Crnoj Gori“

U istraživačkom radu „Slobodni zidari u Crnoj Gori“, autora Darka Ivanovića, stoji: „Masoni porijeklo vode od srednjovjekovnih majstora graditelja (otuda i naziv slobodni zidari), dok Džon Rombinson u knjizi ‘Rođeni u krvi’ dokazuje da su oni nastavak templarskog reda koji je u 14. stoljeću uništio kralj Filip IV.

Prva crnogorska loža osnovana je 1993. godine. Do proglašenja nezavisnosti masoni u Crnoj Gori su djelovali u okviru Velike lože Jugoslavije. Nakon proglašenja nezavisne Crne Gore, 3. lipnja 2006.

godine, pod okriljem njemačke i talijanske Lože, formirana je Velika loža Crne Gore, koju sačinjavaju četiri regularne masonske lože: ‘Montenegro’ u Podgorici, ‘Zora’ u Kotoru, ‘Luča mikrokozma’ na Cetinju i ‘Garibaldi’ u Nikšiću.

U Veliku ložu Crne Gore (VLCG) svjetlost je unesena 12. svibnja 2007. godine na Cetinju, čime je ova suverena i nezavisna slobodnozidarska organizacija na tradicionalno simboličan način dovršila proces osnivanja.

Ceremoniju osvećenja VLCG koja je obavljena na Cetinju u Vladinom domu predvodio je veliki majstor Ujedinjenih velikih loža Njemačke, a u njoj su učestvovali i veliki majstori Italije, Austrije i Srbije, kao i delegacije slobodnih zidara iz svih velikih loža s prostora bivše Jugoslavije i više velikih loža iz Europe i SAD-a i sekretar Svjetske konferencije velikih loža.“

Veliki majstor Velike lože Crne Gore Novica Jovović kaže: „Najkraća definicija slobodnog zidara je da je to ‘slobodan čovjek na dobrom glasu’. Član slobodnozidarske organizacije postaje se prema određenim pravilima i procedurama. Za njega moraju jamčiti dvojica majstora slobodnih zidara. Često se može čuti tvrdnja da je Rotari ‘predvorje’ slobodnog zidarstva što, naprosto, nije tačno. To su dvije potpuno različite organizacije. U ložama koje rade pod okriljem Velike lože Crne Gore ima više od stotinu slobodnih zidara.

Svaki slobodan zidar je slobodan otkriti da pripada toj organizaciji, ali nema pravo otkrivati pripadnost drugih osoba ovoj organizaciji.

Po riječima kancelara Kotorske biskupije don Pavla Medača, crkva je svjesna da takve organizacije postoje i da su relativno aktivne u svom djelovanju. Takva djelovanja uglavnom su tajna, a njihovo djelovanje i razlog za tajnost. Rotari djeluju relativno javno u odnosu na masonske organizacije

i uglavnom se u javnosti očituju kao humanitarna organizacija. Rijetki svećenici su članovi Rotarija, no to su uglavnom neki utjecajni, npr. dekan fakulteta ili nositelji katedri, ali ni to nije čest slučaj. U masonsku ložu u današnje vrijeme katolički svećenici ne ulaze, iako je u povijesti toga bilo.“

22. travnja Dan vozača Crne Gore

Kotorske serpentine i dio ceste u obliku slova M

Priredio:
Tripo Schubert

Kroničari su zabilježili da je prvi moderni kolni put na teritoriju današnje Crne Gore izgrađen između 1811. i 1813. godine. Bila je to poznata Marmonova cesta. Glavni putni pravac bio je od Kotora preko Njeguša do rijeke Crnojevića.

Put Kotor-Njeguši-Cetinje pušten je u promet 1881.,

a prvi putnici koji su njime prošli bili su prestolonasljednik Danilo i kneginja Milena. Priča se da je mladi projektant toga puta bio zaljubljen u kneginju Milenu pa je u zanosu na putu iznad Škaljara ispisao početno slovo njezina imena „M“. Mnogi tvrde da je taj mladi projektant bio Dalmatinac Josip Slade.

Prvi automobil, „karoca bez konja“, kako su ga tada nazivali stanovnici Cetinja, stigao je iz Kotora na Cetinje 1902. godine. U njemu je bio princ Burbonski, sin Don Karlosa, španjolskoga pretendenta. I već 9. srpnja 1903. godine Crna Gora je prva u Europi u poštanski promet uvela državni automobil.

Dušan Milošević pored Bianchi

**Dušan Milošević
vozačka dozvola**

Prilikom proglašenja Crne Gore kraljevinom 1910. godine svi uzvanici na Cetinju stigli su automobilima.

Veliki župan Džaković 22. travnja 1925. godine odobrio je Pravila Šoferskog udruženja Zetske oblasti i otad se slavi Dan vozača.

Među malobrojnim vozačima u Kotoru toga doba bio je Dušan Milošević, kojemu je Banska uprava u Cetinju 31. siječnja 1930. godine, kada je imao 18 godina, izdala uvjerenje da je sposoban za samo-

stalno upravljanje automobilom u javnim putovima. Vozio je automobil marke bianchi.

Prije rata vozio je trgovačke putnike tvornice „Riviera“, braće Vučković. Poslije rata vozio je pri Auto komandi u Meljinama, zatim, kada je osnovano u Kotoru Auto-transportno poduzeće, vozio je kamione, a kasnije u tvrtki „Putnik“ autobuse, da bi se na kraju 1957. godine registrirao za taksi vozača i to je radio do smrti 1989. godine.

Prva Crnogorka za volanom

Bila je to princeza Ksenija. Najprije je vozila lake džepne, a kasnije „fiat 1100“, poklon sestre, talijanske kraljice Jelene. Inače, kraljevska obitelj bila je zalupljena automobilima. Mlađi brat kralja Nikole, Mirko, imao je rijetko viđeni „rols-roys“, a talijanski kralj Emanuelo svom tastu poklonio je sivi „fiat“.

Kotorska riva s početka XX stoljeća

Najstarije ribarsko mjesto u Boki - MUO

Piše:
Ilko Marović

MUO je najstarije ribarsko naselje u Boki kotorskoj, a njegovi stanovnici i danas se bave ribarstvom. Muljani se spominju već u 14. stoljeću kao „piskatores” koji prodaju ribu u Kotoru. Muo se tada prvi put spominje kao ribarsko mjesto, a kao takvo pojavljuje se i u kasnijim spisima, za vrijeme Mletačke Republike.

Slično kao i danas, kotorska ribolovna zona bila je najsiromašnija na istočnoj obali Jadrana tako da kotorsko vijeće 1426. godine, već na početku mletačke vladavine, donosi

Treći dan velikog slavlja na Mulu, poblaženja blaženoga Gracije... Poslije četvrt stoljeća svetac je tu, u mjestu, na sigurnom, a riba ima rep, ako je ne ulove oni - neki drugi će.

odluku da nitko ne smije ni najmanju količinu ulovljene ribe odnijeti kamo drugo, osim u Kotor, gdje se riba isključivo morala prodavati.

Otad pa nadalje, najveći broj muljanskih obitelji živio je od ribarstva, ali u današnje vrijeme stanovništvo se time bavi samo kao dopunskom djelatnošću. Više ima sportskih ribolovaca, ali i njih ima manje

nego prije deset, dvadeset godina.

Ribolov je vrlo težak posao, bez određenoga radnog vremena, u kome uloženi rad ne jamči uvijek dobar ulov odnosno zaradu jer ovisi o mnogim okolnostima - vremenskim prilikama, mogućnosti prodaje ulova i dr.

Na Mulu je 1895. godine bila izgrađena tvornica za preradu

navikli da s najmanjim naporom prevaljuju velike daljine.

Navest ću vam nekoliko zanimljivih priča vezanih uz neke od ovih ribarskih posta.

BUJOVIĆE GORNJE - pri kraju Stoliva od strane Veriga

U analima muljanskih ribara ostat će zabilježen ovaj nesvakidašnji kuriozitet. Nekoliko stotina metara od Veriga, na početku Stoliva, 14. ožujka 1910. godine uhvatili su mrežom šest punih i šest praznih vreća. U punim vrećama bila je kafa, a prazne su nekad sadržavale cukar koji je more rastopilo. Kad su primijetili patrolu, da ne bi bili uhvaćeni, šverceri su bacili pune vreće kafe i cukra u more i one su se našle u mreži muljanskih ribara.

VIDOVO i KLAČINA - Sv. Stasija i Ljuta

Dana 15. studenoga 1935. godine pod Vidovo, Dobrota, palandara (velika mreža za lov palamida) patruna (vlasnika mreže) Joza Simovića uhvatila je tunu tešku preko 350 kg, koja je u ustima imala udicu i sajlu od čelika. Ovo je najveća tuna koju su muljanski ribari ikad ulovili. Da bi bilo zanimljivije, istog dana samo nekoliko stotina metara dalje, na Ljutjoj, na Klačini, palandara drugoga muljanskog patruna Piera Simovića ulovila je oko 600 komada palamida. Ove palamide bile su velika konkurencija golemoj tuni, narod je radije kupovao palamide, a tuna je odnesena u Dubrovnik i tamo rasprodana.

BRAVOV KAM - Ljuta, pred kraj put Oravca

Dana 18. svibnja 1890. godine, treći dan velikog slavlja na Mulu, poblaženja blaženoga

ribe čija je konzervirana sardina servirana na carskoj trpezi u Beču, a probao ju je i austrijski car Franc Jozef kada je došao u posjet ovome malome ribarskome mjestu u Boki. Tvornica je s prekidima radila do vremena nakon I. svjetskog rata kada je stradala od požara i nikad više nije nastavila s radom. Postojalo je i desetak manjih fabrika smještenih u konobama gdje su se solile i marinirale sardele, a mjestom se širio miris slane ribe.

Oko 1910. godine na području Mula otpočelo se s uzgojem školjaka odnosno mušalja (dagnji), ali je poslije nekog vremena uzgajalište bilo likvidirano zbog njihove zaraze i pomora.

Dana 4. srpnja 1906. godine u Kraljevskome okružnom sudu u Kotoru protokolirana je ribarska zadruga u Mulu koja takoreći nije ni zaživjela - rasformirana je i prije nego što je počela s radom. Tek 1932. godine osnovana je ribarska zadruga na Mulu koja je radila do šezdesetih godina prošlog stoljeća.

Kao najstariji ribari u Boki kotorskoj, Muljani su nam najvjernije sačuvali stare nazive ribarskih posta. Ribarska posta je dio mora i obale gdje ribari spuštaju i izvlače mre-

žu. Područje njihova ribarenja uglavnom se svodilo na Kotorški i Risanski zaljev, dok se vrlo rijetko događalo da su lovili ribu izvan tjesnaca Veriga.

Ribarske poste birale su se tamo gdje je dno mora čisto da se mreža ne bi razdrla i rasparala prilikom izvlačenja, a u isto vrijeme se vodilo računa da se na tim mjestima riba najviše okuplja.

Do prije pedesetak godina na već spomenutom području, u tjesnacu Verigama, od Turskog rta sa strane Kostanjice, pa preko Morinja, Strpa, Risna, Perasta, Oravca, Ljute, Dobrote, Katora, Škaljara, Mula, Prčanja i Stoliva, do rta Gospe od Anđela, bilo je oko 200 ribarskih posta, točnije 197 registriranih. S vremenom ih je puno uništeno, zatrpano raznim otpadom (olupine starih automobila, stari šporeti, frižideri, kamionske gume, građevinski šut i razni drugi materijal), tako da ih danas ima samo oko pedesetak na kojima bi se dala izvući mreža.

Ribari s Mula često su se hvalili da je čitavo bokeljsko more njihovo. Ranije nitko osim njih nije ribao. Bili su svoji na svojem moru sve do Oravca, Sopota, Rosa i Ponte oštre. Bili su snažni ljudi, vješti ribari, racionalni veslači,

Gracije. Narod iz svih okolnih mjesta došao je na Muo da se pomoli svecu. Crkva i oko nje sve puno, mnoštvo naroda. Iznenada s Ljute javljaju da se vidi veliko jato ribe. Pobožni ribari patruna Piera Simovića donose munjevitom odluku. Poslije četvrt stoljeća svetac je tu, u mjestu, na sigurnom, a riba ima rep, ako je ne ulove oni - neki drugi će. Brzo su uskočili u barke i krenuli preko mora. Stigavši na Ljutu, zatekli su ribu na posti. Ne čekajući, bacili su mrežu. Iznenadenje je bilo golemo, ulov kakav ni u snu nisu mogli poželjeti, puna mreža pucala je pod teretom. Preko 6.000 komada palamida. Toliki broj ovih riba nikad se u Bokeljskom zaljevu nije ulovio. Da bi zahvalio Bogu i blaženome Graciji, patrun Piero Simović dao je načiniti ribu, palamidu, od srebra u prirodnoj veličini, koja sada visi na strani Evandjelja, na svečevu oltaru. Na tablici ispod ove ribe stoji natpis: „Na uspomenu nečuvenog lova od preko 6.000 palombića, ulovljenih trećeg dana trodnevnog slavlja poblaženja blaženoga Gracije, dne 18. svibnja 1890. godine, harna obitelj Simović P.“

Fabrika sardina, Muo 1895.

Događaj izvan VERIGA - Muljanski ribari i Turci

Dobrotski župnik Marko Ivanović Moro, oko 1785. godine, napisao je satirične stihove o Muljanima i Turcima na talijanskom jeziku. Vrijeme događaja je prije nego što su Turci izgubili sjeverni dio Boke, zapravo oko sto godina prije nego što je pjesma nastala. Taj

događaj rado se prepričavao u narodu pa ga je Ivanović zabilježio u stihovima.

Pedesetih godina prošlog stoljeća dr. Miloš Milošević preveo je Ivanovićeve stihove na naš jezik.

U pjesmi je riječ o tome kako su Muljani na spretan način i kao slučajno, bez oružja, likvidirali jednog Turčina, a izbjegli su bilo kakve posljedice i sukob. Turčin, prepotentan i naoružan, bahato uskače u barku. Na komandu jednog Muljanina, svi ribari odjednom prelaze na drugu stranu barke, koja se naglo naginje. Turčin, ne očekujući to, pada u more. Kako nije znao plivati, počinje se utapati. Spasavanje u tim uvjetima bilo je lako, bio je pličak i lagano su ga mogli izvući iz mora, a i veslom ga je bilo lako spasiti. Međutim, ribar koji je veslom držao barku samo se pretvarao da Turčinu spašava život. On mu je radi eventualnih očevidaca dovikivao da uhvati veslo da se ne bi utopio, a zapravo ga je veslom lupao po glavi da bi ovaj što prije potonuo. Pred Turcima se pravdao da ga je želio spasiti.

Zavjetne pločice blaženom Graciji

Ratna stradanja

**Jedino su dva pomoćna broda
ratnih mornarica Austro-Ugarske i
Kraljevine SHS nosili ime „Tivat“.**

Pišu:
Darko Gulin

Iako je Tivat od 1889. do 2007. zbog svoga arsenala bio važna vojno-pomorska točka u državama koje su se u tom razdoblju izmijenile na istočnoj obali Jadrana, niti jedna od njih nije nekom od ratnih brodova dala ime grada Tivta. Jedino su dva pomoćna broda ratnih mornarica Austro-Ugarske i Kraljevine SHS nosili ime „Tivat“.

U ovom članku vidjet ćemo kako i pomoćni brodovi mogu biti dio velikih priča.

Prvi brod koji je nosio ime grada Tivta u Drugome svjetskom ratu potopio je jedan od najslavnijih podmorničarskih prvaka Joachim Schepke, dok je drugi brod prije no što je dobio ime „Tivat“ već imao slavu prošlost jer je pod imenom „Kaiser Max“ sudjelovao u Viškome boju 1866. godine.

SMS Teodo (1916. – 1924.)

Teretni parobrod za prijevoz ugljena, sagrađen za potrebe Carske i kraljevske ratne mornarice Austro-Ugarske u Trstu i porinut u more 8. siječnja 1915., kompletiran je i predan ratnoj mornarici 17. veljače 1916. godine.

Tijekom Prvoga svjetskog rata prevezio je ugljen za brodove i mornaričke ustanove diljem istočne obale Jadrana.

Raspodjelom austro-ugarske flote nakon rata, kao ratna odšteta pripao je Italiji, talijanskome Ministarstvu prometa. Godine 1924. ime mu je promijenjeno u „Barbana“ (prema malenome otoku u laguni Grado blizu Trsta). Kad je 1926. prodan pomorskoj tvrtki iz Genove, ime mu je promijenjeno u „Barbana C“.

Nakon što je godinama plovio svjetskim morima, 10. lipnja 1940. u luci Newcastle

zarobljava ga Britanska ratna mornarica i predaje Ministarstvu ratnog prometa. Ponovno mu je promijenjeno ime pa kao „Empire Airman“ plovi u konvojima koji preko Atlantika iz Amerike prevoze materijal za Veliku Britaniju. U konvoju kodnog imena HX-72, koji je 9. rujna 1940. iz Nove Škotske krenuo prema britanskoj luci Cardiff, „Empire Airman“ prevezio je željeznu rudu. Dana 22. rujna 1940 u 00.22 sata brod je torpedirala njemačka podmornica U-100 pa je potonuo. Od trideset sedam članova posade poginula su trideset tri, među njima i zapovjednik broda, kapetan Johan Brown Raine (star četrdeset osam godina).

Preživjelu četvoricu članova posade spasio je britanski ratni brod HMS „La Malouine“.

Zapovjednik njemačke podmornice U-100 bio je poručnik bojnog broda Joachim Schepke, jedan od trojice naj-

Osnovni podaci:

čelični parobrod, dužina 137,2 m, širina 17,1 m, gaz 10,4 m, snaga stroja 369 KS, brzina 12 čv, nosivost 6 586 tona, istisnina 13 200 tona.

slavnijih podmorničara u Dru-
gome svjetskom ratu (uz nje-
ga to su Gunther Prien i Otto
Kretschmer). U napadima na
konvoj HX-72 tijekom 21. i 22.
rujna 1940. kapetan Schepke
potopio je sedam teretnih bro-
dova, za što je odmah nakon
povratka odlikovan Viteškim
križem. Schepke je u svojoj
karijeri potopio trideset se-
dam, a teško oštetiio četiri bro-
da. Preživio je četiri napada
neprijateljskih ratnih brodova.
Nastradao je 17. ožujka 1941.
u napadu podmornice U-100
na saveznički konvoj HX-112
u sjevernom Atlantiku. Pod-
mornicu su dubinskim bom-
bama napali britanski razarači
HMS „Walker“ i HMS „Vanoc“
nakon što je noću otkrivena
radarom. Bila je to prva pod-

mornica koju je otkrio radar.
Poginulo je trideset osam čla-
nova posade, a šest ih je spa-
šeno. Poginuo je i zapovjednik

Joachim Schepke, koji je imao
samo dvadeset devet godina.

Podmornica U-100 pripa-
dala je klasi VII. B, tj. klasi

U-100

Joachim Schepke

atlantskih podmornica. Bila je vodeći brod VII. podmorničke flotile Njemačke ratne mornarice, koja je imala bazu u Kielu. Tijekom deset mjeseci svoje službe U-100 je imala šest ratnih ophodnji, potopila je dvadeset pet brodova, a oštetila pet.

KB „Tivat“ (1921. – 1923.)

Ovaj brod slavne prošlosti sagrađen je 1862. pod imenom „Kaiser Max“. Posada je imala tristo osamdeset članova. Bio je naoružan s dvadeset osam topova. Snaga broskog stroja bila je 650 KS, a brzina 11 čvorova. Brod je, pod zapovjedništvom kapetana bojnog broda Gustava viteza Grollera, sudjelovao u slavnome Viškom boju. Boj je započeo napadom „Kaisera Maxa“ na brodove Prve talijanske divizije.

Od 1869. do 1873. (u nekim izvorima do 1875.) brod je bio podvrgnut temeljitoj rekonstrukciji. Promijenio je oblik broskog trupa i dobio novo naoružanje, postavši kazematskim brodom tipa preddrednot, dužine 73 m, širine 15 m, s gazom od 6,2 m i istisninom od 3 800 t.

Za Prvoga svjetskog rata brod je neaktivan u Boki. Jedno vrijeme služi kao brod-zatvor. U razdiobi austro-ugarske flote dan je Kraljevini SHS.

U novoj državi dobiva ime „Tivat“. Godine 1921. dotegljen je u Šibenik i privezan uz kraj kao brod-vojarna. Uskoro mu je ime promijenjeno u „Neretva“. Da bi život novacima koji su živjeli na brodu za vrijeme temeljne obuke bio lakši, iznad palube je napravljen krov na dvjema vodama.

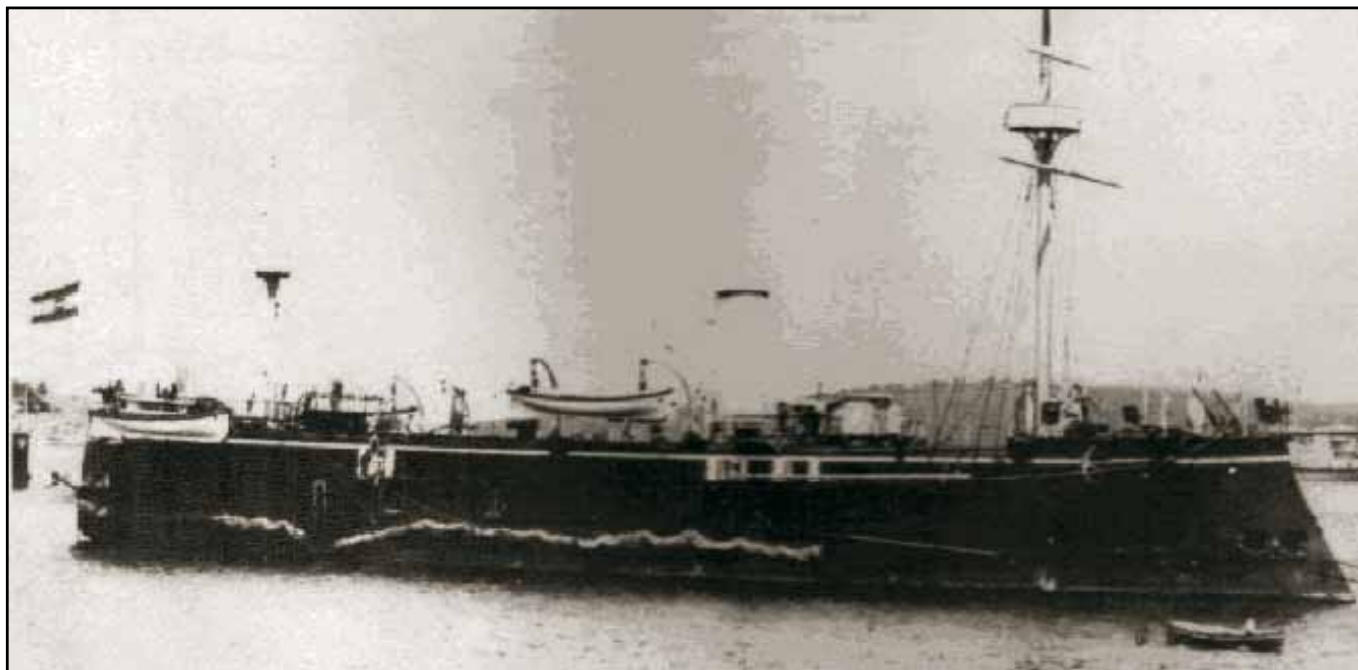
Za talijanske okupacije 1941. – 1943. služio je kao vojni zatvor.

Brod je potonuo 23. rujna 1943. u Šibeniku kada su ga greškom bombardirali njemački zrakoplovi (piloti su mislili da bombardiraju Split).

Poslije rata izvađen je iz mora, isječen i otpremljen u željezaru. Njegova dva topa i danas se nalaze na šibenskoj rivi.

Kratice:

SHS – Srba, Hrvata, Slovenaca
SMS – Seiner Majestat Schiff
(brod Njegova Veličanstva)
KB – kraljevski brod

Kaiser max

Proleterka

Karagjorgje na kotorskoj rivi 1937.

Piše:
Neven Jerković

Putnički brod PROLETERKA je zajedno sa PARTIZANKOM dugo godina poslije rata bila praktično jedina normalna prometna veza Južnog Jadrana sa svijetom. Zato je i ostala u lijepom sjećanju starijih generacija iako je malo tko među njima poznao njezinu doista zanimljivu povijest.

Proleterka je jedan od prvih brodova kojima su se poslije Drugog svjetskog rata u Boku kotorsku vratili putnici na kružnim putovanjima. Dovoljno da je nikad ne zaboravimo.

Sagrađena kao novogradnja 386, krštena je imenom VIŠEGRAD u rujnu 1913. u brodogradilištu Swan, Hunter & Wigham Richardson u engleskom Wallsend-on-Tyne za Ugarsko-hrvatsko parobrodarsko društvo iz Rijeke. Duljine

75 metara zaplovio je kao konkurencija Austrijskom Lloyd i njegovim najboljim brodovima BARON GAUTSCH i PRINZ HOHENLOHE na dužobalnoj brznoj pruzi do Dubrovnika i Kotora. Imao je 1204 GT, snagom osam-cilindričnog sta-

Proleterka

pnog parnog stroja trostruke ekspanzije od 3400 KS plovio je zavidnom brzinom od 17,5 čvorova a na svojim je palubama mogao prevesti oko tisuću putnika. VIŠEGRAD je bio najbolji brod kojeg je do tada vidjela istočna obala Jadrana. Zanimljivo je da svoje ime nije dobio, kako mnogi misle, po istoimenom istočnobosanskom gradu na rijeci Drini, već po povijesnom mađarskom gradiću, rezidenciji srednjovjekovnih ugarskih vladara sa dalekih obala Dunava.

Nažalost, vrlo je brzo izbio Prvi svjetski rat i VIŠEGRAD je bio raspremljen u Novigradskom zaljevu zajedno sa još 17 putničkih brodova Ugarsko-hrvatskog parobrodarskog društva. Tu ostaje cijeli rat i preživljava ga gotovo neoštećen.

Po završetku rata i potpisanim versajskom mirovnim ugovoru, sva austrougarska flota je prešla u savezničku imovinu te tako i podijeljena uglavnom između Italije i novostvorene Kraljevine SHS. Na osnovu te podjele, VIŠEGRAD je pripao Hrvatskom parobrodarskom društvu koje je zbog

financijskih teškoća bankrotiralo 1922. Sa istom imovinom, ali sada bez naslijeđenih dugova osnovano je novo društvo Jadranska plovdba d.d. u Sušaku koje mijenja sva mađarska i talijanska imena brodova i daje VIŠEGRADU za to vrijeme primjereno i prestižno ime – KARAGJORGJE.

Dubrovački tjednici „Narodna svijest“ u svom izdanju od 13. lipnja 1922. i „Dubrovnik“ od 14. lipnja tom prigodom donosi jednaku vijest da je „...naše najjače parobrodarsko društvo Jadranska plovdba u četvrtak 8. lipnja na dan vjenčanja Nj. Vel. Kralja na svečani način prekrstilo ime svog najljepšeg parobroda VIŠEGRAD, koji je usidren u našoj gruškoj luci, u slavno ime KARAGJORGJE. Svečanom činom prisustvovala su vojne i civilne vlasti, a ravnateljstvo Društva zastupao je g. Pero Banaz, koji je lijepim riječima istaknuo važnost našeg pomorstva i vrline naših pomoraca i vruće im zaželio, da po širokom svijetu zastupaju i raznose slavu našeg imena, naše zastave i slavne dinastije Karagjorgjevića, pa je uz trokratni „Živio Kralj!“

završen ovaj čin, a u tom času bio je otkriven novi naziv parobroda.“

Brodovi Jadranske plovdbе održavaju brze dužobalne pruge iz Sušaka do Dubrovnika, Metkovića i Kotora. Kao jedan od njenih najboljih brodova, od 1928. sukladno tada važećem pravopisu modificiranog imena, KARADJORDJE se koristi i za kružna putovanja, pa su tako lokalne novine zabilježile da je „za vrijeme Uskršnjih praznika 1933. brod KARADJORDJE poduzeo svoje prvo ovogodišnje kružno putovanje do Grčke, tičući važnija primorska mjesta na našoj obali“. Među njima naravno i – Kotor. U analima je pak ostalo zabilježeno da je KARADJORDJE svoje prvo kružno putovanje poduzeo 1926. prema Krfu i Marseilleu.

Zanimljivo je napomenuti da je oko imena broda bilo dosta nedoumica jer su svi brodovi Jadranske plovdbе na desnom boku nosili ime broda pisano ćirilicom a na lijevom latinicom. Tako je ćirilični (srpski) natpis bio KARADORĐE a latinični (hrvatski) KARADJORDJE. I sam brodar je

u svojim službenim i promičbenim materijalima ustalio praksu korištenja oba oblika imena u latiničnoj upotrebi, što je dodatno stvaralo zbrku oko originalnog imena.

Brod je doživio nekoliko preinaka, posebno poslije sudara sa talijanskim putničkim brodom FRANCESCO MOROSINI 12. srpnja 1930. kod otočića Gališnjaka u Pašmanskome kanalu, kada je nakon popravka u Tivtu ostao bez jednog od svoja dva originalna dimnjaka. U osvit novog rata 1941., KARADJORDJE je zajedno sa PRESTOLONASLEDNIKOM PETROM, u pokušaju bijega iz Kraljevice prema Grčkoj, kod Zlarina naletio na minsko polje, kojeg je nespretno postavila vlastita ratna mornarica, te su oba broda, na sreću bez ljudskih žrtava, potonula na dubinu od 55 metara. Na sam dan fašističkog napada na Jugoslaviju 6. travnja 1941., njihovi zapovjednici Toma Grdaković i Mate Tonković iz Kostrene, u hotelskim su sobama u Splitu, kamo su privedeni zbog istrage o nesreći, nasilno umoreni trovanjem (neki očevici su tvrdili da su ubijeni hicima pištolja u glavu), pa se

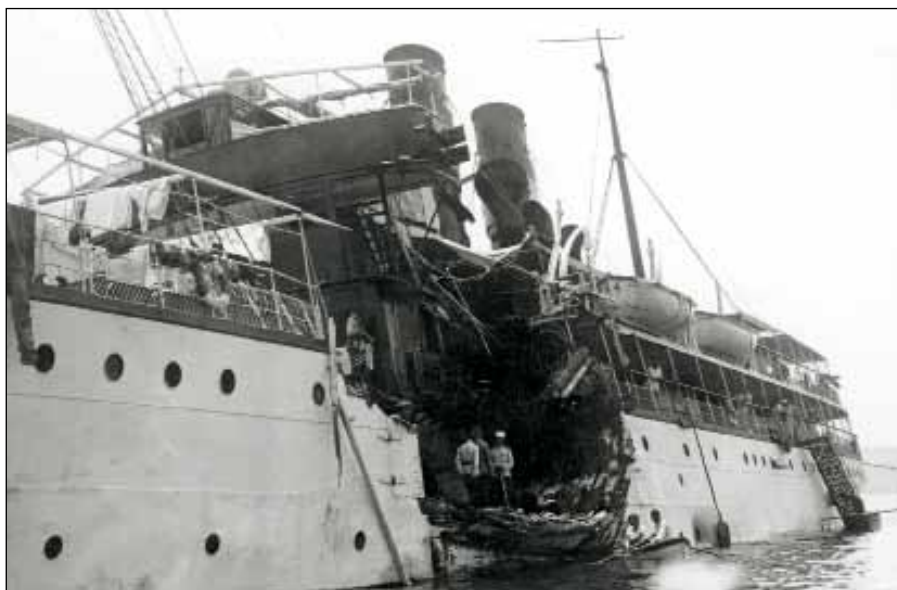

Karadjordje

prava istina o razlozima potonuća oba broda nije nikada doznala. Istraga je tako na vrijeme zataškana prije nego li je uopće i započela.

Vađenje brodova sa ovako velikih dubina, započeto u lipnju 1951. i punih 12 godina nakon što su potonuli na morsko dno, bilo je na tadašnjem tehnološkom nivou veliki izazov i za daleko bogatije pomorske zemlje od naše. Ronioci

splitskog Brodospasa izvrsno su obavili posao njegova spašavanja do studenog 1952., što nije ostalo nezapaženo u svjetskim pomorskim krugovima. Popravak u splitskom škveru je potrajao nešto dulje a KARADJORDJE je, preimenovan u MORNAR, kompletno promijenio vanjski oblik koji ničim nije odavao da se radi o istom brodu. Od izvornog trupa broda bilo je upotrebljivo samo nekih 40 metara, ali na sreću onih u kojima su se nalazili kotlovi i glavni pogonski stroj. Novi pramac i krma su dograđeni u modernom stilu. Izgled broda bio je zanimljivi hibrid moderniziranog starog trupa sa novim aluminijskim nadgrađem učinjenim po uzoru na seriju brodova „pjesnika“. Od tada ima 1323 GT, dug je 81 metar a na svojim je palubama mogao prevoziti do 1000 putnika od kojih 142 u kabinama. Zaplovio je u floti riječke Jadrolinije tek 27. ožujka 1955. pod za to vrijeme još jednim prestižnim imenom, ovaj put – PROLETERKA. Plovio je na noćnoj dužobalnoj

Karadjorde nakon sudara

Višegrad

pruzi, ali od samog početka izvan sezone i na kružnim putovanjima Sredozemljem. Za razliku od PARTIZANKINIH stručnih kružnih putovanja, PROLETERKINA su bila nešto ležernija. Nije potrebno na-

pomenuti da su sva kružna putovanja i jednog i drugog broda ticala Kotor kao njihovu nezaobilaznu luku.

Nakon što se PROLETERKA 10. prosinca 1969. nasukala na hrid Mišine jugozapadno od

Murtera, donešena je odluka da se zajedno sa PARTIZANKOM otpiše iz Jadrolinijine flote. PROLETERKA je otsukana tek 3. veljače 1970. kada se ustanovilo da je pretrpjela preveliku štetu. Kako se nije isplatio njen daljnji popravak, otegljena je u Sveti Kajo gdje je do konca godine konačno razrezana u staro željezo.

Dotadašnji neprikosnoveni vladari istočne obale Jadrana nisu izdržali nalet modernog vremena najvećih trenutaka našeg pomorskog putničkog prometa i neponovljive izgradnje impresivne serija brodova u domaćim brodogradilištima poznatih kao „gradovi“, „pjesnici“, „3J“ i dr. PROLETERKA je svoje svijetle trenutke u doista teškim vremenima odradila gotovo besprijekorno. A bila je i jedan od prvih brodova kojima su se poslije Drugog svjetskog rata u Boku kotorsku vratili putnici na kružnim putovanjima. Dovoljno da je nikad ne zaboravimo.

Proleterka

(1)

Viskovići – zaslužnici pod mletačkim stijegom

Brojni su Bokelji, ali i časnici i vojnici zavičajem s budvansko-barskoga područja, kao i iz unutrašnjosti Crne Gore, aktivno participirali u mletačkim postrojbama.

Pišu:

**Lovorka Čoralić i
Maja Katušić**

Tijekom ranoga novog vijeka, a osobito u doba mletačko-osmanskih ratova, u mletačkoj vojnoj službi djelovale su mnogobrojne prekomorske postrojbe, ponajprije novačene duž *Stato da Mar*, ali i na širem području europskoga jugoistoka te u talijanskim i srednjoeuropskim zemljama. Jedna od najpoznatijih mletačkih postrojbi nazivala se oltramari (Fan-ti Oltramari) i ponajprije se odnosila na pješačke jedinice (svojevrsni mletački marinci). Njihova novačenja započela su duž šireg područja istočnog Jadrana već u 16. stoljeću, a posebno važnu ulogu te snage imat će u doba mletačko-osmanskih ratova u 17. stoljeću (Kandijski i Morejski

rat). Izrazito mobilni, oltramari će postići svoju najveću brojnost u 18. stoljeću kada njihove pukovnije (regimente) i satnije (*compagnie*) djeluju od mletačke terraferme, preko dalmatinskih i bokeljskih uporišta do grčkih otoka i Peloponeza.

Bokeljska vojna postignuća

Brojni su Bokelji, ali i časnici i vojnici zavičajem s budvansko-barskoga područja, kao i iz unutrašnjosti Crne Gore, aktivno participirali u svim navedenim mletačkim postrojbama. Mnogi od njih su, poput Ivana i Rade Krapovića iz Maina, Budvanina Marka Antuna Bubića, Jurja Bara-

▲
Frano Visković

nina, Kotorana Frane Buće i Tripuna Gregorine, Peraštana Tripuna Štukanovića i Jerolima Smeće (Smakja), kao i mnogobrojnih drugih zaslužnih potomaka iz bokeljskih obitelji Bujović, Burović, Bronza itd., nosili najuglednije mletačke vojne činove (pučkovnici, generali), nerijetko su uvrštavani u red mletačkih vitezova svetoga Marka, a za stečene zasluge dobivali su u investituru zemljišne posjede na novooslobođenim područjima. Temeljno gradivo koje govori o vojničkom djelovanju i postrojbama kojima su zapovijedali Bokelji pohranjeno je u Archivio di Stato di Venezia. Riječ je o arhivskoj zbirci pod nazivom Inquisitori sopra l'amministrazione dei pubblici ruoli u kojoj je sadržano više od tisuću svežnjeva u kojima se nalazi građa o vojnim postrojbama u 18. stoljeću. Središnja tema ovoga priloga usmjerena je na djelovanje Peraštanina Nikole Viskovića, potpukovnika mletačkih *Fanti Oltramarini* početkom 18. stoljeća.

***Fedelissimi i valorosi* iz obitelji Visković**

Nikola Visković potomak je ugledne peraške pomorske i vojničke obitelji čiji su uspon i jačanje u velikoj mjeri korespondirali s uzdizanjem Perasta među vodećim trgovačko-pomorskim naseljima u Boki, ali i na širem području istočnog Jadrana.

Mnogobrojni Viskovići imali su zapaženu ulogu ratujući pod stijegom Privrede Republike. Ovdje ćemo spomenuti samo neke od potomaka obitelji Visković, djelatne u doba ranoga novog vijeka i zapažene u postojećim rezultatima

Kap. Frano Visković, junak Morejskog rata

historiografije. Tako se već 1539. godine bilježi pothvat peraškoga kapetana Nikole Viskovića koji je sa svojom satnijom pružio presudnu pomoć gradu Kotoru i njegovim stanovnicima prigodom opsade Hajrudina Barbarosse, što je izravno utjecalo na odluku mletačkoga Senata da Perast uvrsti među privilegirane općine na istočnom Jadranu. U

17. stoljeću istaknuo se Krsto, zapovjednik obrane Perasta u vrijeme osmanske opsade 1654. godine. Najpoznatiji Visković ranoga novovjekovlja zasigurno je Frano Marjanov (1665. - 1720.). Njegovo vojničko djelovanje najvećim dijelom se događalo tijekom Morejskoga rata (1684. - 1699.), kada zajedno s mletačkim vojskovođom i duždom Francescom

▲
Kap. Nikola Visković 1539 pomogao Kotoranima u odbrani grada od napada turskih galija i njihovog zapovjednika Hajrudina Barbarose

Morosinijem (*Peloponnesiaco*) sudjeluje u borbama pokraj Santa Maure, Patrasa, Korinta, Atene, Lepanta, Prevese i Negroponta, gdje je zadobio više teških rana. Djelovao je i na mletačkim bojištima u Hercegovini - 1695. jedan je od najzaslužnijih zapovjednika koji su rukovodili obranom Čitluka te je iste godine unaprijeđen u čin pukovnika (*colonnello*). Sebi i svojim potomcima pribavio je i naslov *conte veneto*, a 1703. godine uvršten je - dukalom dužda Alvisea II. Moceniga - u mletački viteški red *Cavalieri di San Marco*. Frano Visković stekao je i više

posjeda na novooslobođenim područjima. Uz imanja na području Herceg Novoga, investituroj je postao i vlasnik zemljišta u dalmatinskim selima Visočanima i Perušiću, kao i na otoku Visu (u mjestu Visu), gdje je - što je posebno zanimljivo - dao obnoviti kulu Perasti koju je (zajedno s kućom i palačom) početkom 17. stoljeća dao podići peraški iseljenik Vicko Diuli (*Vincenzo Perasti*).

Osim Frane Marjanova Viskovića, iz ove obitelji u 18. stoljeću te početkom 19. stoljeća poznati su još i Josip Antunov (1720.

- 1801.), posljednji peraški kapetan u doba mletačke vladavine, glasovit po svojem govoru u čast mletačkoga stijega u crkvi sv. Nikole (23. kolovoza 1797. godine); Antun Josipov (u. 1811.), prema obiteljskoj predaji zaslužan (radi osobnoga poznanstva s Napoleonom) za bijeg engleskoga admirala Williama Sydneya Smitha iz pariškoga zatvora; Krsto Josipov (1757. - 1824.), pomorski kapetan u službi Mletačke Republike, Rusije i Francuske te pomorski kapetan Alvise Josipov Visković (1760. - 1824.).

Mletački pukovnik Frano Visković imao je dva brata, također zapažena sudionika mletačko-osmanskih ratova krajem 17. i početkom 18. stoljeća. Djelovanje prvoga od njih, kapetana Šimuna, redovito se u literaturi vezuje uz samoga pukovnika Franu, a prema podacima iz Mocenigove isprave objavljene u čast njegova uvrštavanja među mletačke kavaljere 1703. godine, poginuo je tijekom Morejskoga rata, najvjerojatnije u okršajima na području Grčke. U odnosu na Franu Viskovića, u literaturi je manje zapažen i bilježen njegov drugi brat Nikola, čija će pješaka postrojba oltramarina biti u središtu našeg zanimanja. Znano je njegovo zapaženo sudjelovanje u Morejskome ratu, gdje je - zajedno s bratom Franom i drugim odabranim Perašanima - sudjelovao u ispraćaju posmrtnih ostataka dužda Francesca Morosinija 1694. godine iz Nauplionja u Mletke, a prema nekim autorima o tome događaju ostavio je i pisana svjedočenja. Sudjelovao je u više vojnih okršaja na grčkome bojištu, a 1695. godine spominje se - u činu kapetana - u obrani Čitluka. Godine 1705. (31. prosinca) imenovan je potpukovnikom (*tenente colonnello*), a izbijanjem Maloga rata 1714. godine upućen je sa svojom jedinicom na grčko ratište. Ondje je, prema navodima iz historiografije, zarobljen prilikom osmanskog osvajanja mletačke utvrde Castello di Morea (grčko ime Rion/Rio) 1715. godine. Odveden je u Carigrad, gdje je 1718. godine preminuo od kuge. Podrobnosti o strukturi i sastavu njegove prekomorske satnije, kao i o njezinoj sudbini, autorice ovog priloga donose u sljedećem nastavku.

ROMEO FIORELLI (1870. – 1958.), GRAĐANIN GRADA KOTORA, KRONIČAR SVOJEG DOBA, U SVOJIM ZAPISIMA SAČUVAO JE OD ZABORAVA MNOGE OBIČNE I ZNAČAJNE DOGAĐAJE GRADA KOTORA TOGA VREMENA.

„Po istoričnim knjigama i kalendarima, po putu sačuvanih listova, plakata i rasporeda, po pričanju moje babe i uz moje dobro pamćenje, od djetinjstva sam sabrao, sastavio i uredio sljedeće uspomene“, objašnjava Fiorelli kako je nastala ova kronika.

Priredio: **Dario Musić**

STARE KOTORSKE I BOKEŠKE USPOMENE

God. 1555. pod upravom mletačkog providura Bernarda Reniera sagrađena su Glavna gradska vrata.

God. 1602. providur Antonio Grimani sagradio gradski satni toranj na Trgu od oružja.

God. 1769. providur Ivan (Giovanni) Giusto sagradio je na Trgu sv. Josipa dječje nahodište, a na Šuranj bolnicu, danas kasarna (Centar za kulturu).

Za vrijeme Mlečića apoteka i liječnički ambulatorij nalazili su se u kući, sada nasljedstvo Špira Baldića, na Trgu bl. Ozane. Dandanas postoji na pročelju kuće amblem, grb: zmija i mrtvačka glava. U ambulatoriju su uređivali dumne. U toj se kući i danas nalazi uzidan mali oltar. Mortar od te apoteke, koji se upotrebljavao za pripremu lijekova, danas se nalazi u apoteci Vinka Vickovića, saliven u tvornici zvona »Vittorio Veneto«.

U gradu se i dandanas vide tri kuće na mletačkom nacrtu, srušene u potresu. Prva je prema Štampariji (Villa San Giovanni), druga je između Štamparije i kuće Jovanović, treća je na Trgu sv. Tripuna pokraj Biskupije, poznata po plemiću Dragi. Četvrtu je uredio pokojni Jakob Pauli, iza bivše škole Građanske glazbe. Sigurno su i ovo bile plemićke kuće.

God. 1796. na Trgu od oružja gradila se palača za providura, gdje se danas nalazi kasarna. U to vrijeme pala je Republika i palača se nije dovršila. Sada se ne zna jesu li tu palaču pretvorili u kasarnu Austrijanci ili Francuzi. Iz tragova koji se vide na kasarni trebala je tu biti sagrađena veranda duga koliko palača.

God. 1818. u gradu je počela noćna rasvjeta s malim fenjerićima po zidovima na ulje od masline. Ali građanstvo je moralo to plaćati. Susjedstvo, u kojem ne bi platili, ne bi imalo svjetlo. To je trajalo dok je došlo svjetlo na petroleje.

Godine 1856. - 1858. kužna bolest kolera bila je doprla do Glogovca, ali moleći se blaženoj Gospi od Škrpjela, Perast nije zahvatila.

Za vrijeme francuskog vladanja pretvoriše tri samostana u kasarne i postaviše im imena od samostana: Dominiko kasarna, Anđelo kasarna i Francésko kasarna, tako su se zvale i pod Austrijom. A tri samostana: Sv. Josip (Sv. Križ!) - ograđena gradska tamnica, Sv. Pavao - palača, Sv. Duh - hotel Graz.

Za vrijeme austrijske vladavine svaku večer u 9 sati glavna straža bi podizala mostove i zatvarala gradska vrata Šuranj i Rijeku (Crnogorski pazar), glavna vrata u 11 sati, ali bi ostala otvorena za prolaz mala vrata. Ujutro u 5 sati otvorili bi tri gradska vrata. Nakon dolaska jugoslovenske države to se ukinulo.

U IX. stoljeću građani sagradiše tvrđavu, a pod njom novi grad koji nazvaše Kotor. Tvrđava je služila za obranu iza leđa od neprijatelja. Za vrijeme Austrije upotrebljavali su je za davanje znakova pri dolasku parobroda i to na sljedeći način: kada bi vidjeli da se parobrod pojavio na

Prčanju, trgovačkom parobrodu ispalili bi dva hitca, a trgovačkom parobrodu sa zastavom na arburadu tri hitca, a to bi značilo da je na brodu jedna ličnost. Ratnom brodu s članom dvora ispaljivali su četiri hitca, a većem broju ratnih brodova pet hitaca. I tako bi po tim znakovima građanstvo znalo tko dolazi i na vrijeme bi došlo na obalu. Ovi znakovi ukinuti su prije rata.

Dana 26. kolovoza 1897. god. Austrija je proslavila 100-godišnjicu prvog dolaska u Kotor. Poviše vrata glavnog ulaza u grad, na uspomenu postavila je državni grb s natpisom: »Justitia regnorum fundamentum.« U mjesecu travnju 1945. partizani su srušili mletački i austrijski grb.

Kada se Nautička škola nalazila u Dobroti, u kući Rossi (Kapović), svakog utorka, četvrtka i subote, točno u podne, davao se znak »Meridiane«. Znak je slijedio na ovaj način: na dno obale bio je spreman mužar. Kada bi se na prozoru škole pojavila crvena zastava, tada bi se upalio mužar. Ovaj hitac bi dao znak da se satovi postave na točno vrijeme »Meridiane«. Pod jugoslovenskom državom ovo se ukinulo.

Prije gradnje obale glavni ulaz u grad bio je Šuranj, jer je do bedema bilo more. Dandanas se vidi uspomena gdje se iz grada pod bedemom bacalo smeće u more. U ono vrijeme na Šuranj su bile najveće trgovine. Kada se ogradila obala, Šuranj je pao.

Glavni oltar sv. Vinka izvan grada i četiri velika anđela, koja se nalaze u stolnoj crkvi sv. Tripuna, pripadali su crkvi Gospe od Anđela sve do doba dolaska Francuza.

Od doba izgradnje kafane »Dojmi« pa sve do 1914. bila je noću uvijek otvorena. Ona je služila kao stacija pri dolasku i odlasku noćnih parobroda, i pri ruci je bila strancima da se tu zaklone, osobito u zimsko doba. Kafana »Dojmi« bila je zadnja stacija noćnim vampirima. Nakon Prvog svjetskog rata to je ukinuto.

Dana 9. studenoga 1896. god. bila se raširila velika poplava u selu Škaljare i zahvatila cijelo selo, jer u ono doba nije bio današnji potok. Voda je došla sa strane Trojice i prošla u groblje i odnijela zidove katoličkoga i pravoslavnoga groblja i zidove vojničke bolnice. U katoličkom groblju nasip je pokrio nekoliko spomenika, a u pravoslavnom groblju voda je bila otkrila neke mrtvace sa svim skrinjama. Poplava bi se više

Morska vrata - glavni ulaz u grad Kotor 1915. god.

puta pojavila, ali ne tako jako kao taj put. Otkad je Austrija ogradila potok, nije više bilo opasnosti.

God. 1878. bila se u Trstu pojavila kolera i zahvatila Dalmaciju. Građanstvo Kotora tada je živjelo u strahu jer je prije toga više puta u Kotoru harala ta bolest, i zavjetovali su se u Gospi od Karmena, koja se nalazi u crkvi sv. Josipa. Sljedećeg dana svećenstvo je s građanstvom priredilo veliku zavjetnu procesiju, noseći Gospu od Karmena, te nitko nije izostao s tog zavjeta. Taj dan su bile sve trgovine i radionice zatvorene. Do Kotora kolera nije došla.

Zašto se kod nas zove na Šuranj Skala Santa, evo razloga. Prije puno godina koje današnji narod ne može znati, u Veliki petak pop i bratovštine bi odili kroz tu skalju do Gospe od Zdravlja da posjete Isusovo pokopanje, kao što se odilo po crkvama u gradu, i zbog toga se nazvala Skala Santa. Ovo je meni pričala moja baba, koja se rodila 1793., a umrla 1888. Još sam saznao po njezinu pričanju dosta kotorskih uspomena.

Kako je došao naziv Karampana, eto razloga. Na lijevoj strani ove gvozdena pumpe danas se nalazi kuća Teofila kap. Radulovića. U staro doba ta je kuća bila stare kotorske obitelji Rampani i zvala se Kaza Rampani, i po tome je to mjesto dobilo ime Karampana.

Crnogorski pazar dobio je taj naziv jer bi se sva ona hrana koju bi Crnogorci donijeli na prodaju prodavala izvan grada i sjevernih vrata. Prije puno godina to se ukinulo, a prodaja iz Crne Gore prešla je na obalu u trgovine.

Tabačina se prozvala radi ovog razloga: na tome mjestu za vrijeme Mlečića bila je takozvana »tabaccheria«, to je mjesto gdje su se izrađivale kože (Conza pelli). S vremenom tu su se naselili Crnogorci i od »Tabacchi« nazvali je Tabačina.

Da se Turci ne bi utaborili po crkvama koje su bile izvan grada, tada je po naređenju mletačkih vlasti srušen dominikanski samostan i crkva sv. Nikole, koju je sagradio plemić Nikola Bucchie 1344. god. na Mišuliću, i dva franjevačka izvan grada na Gurdiću, i to jedan na Šuranju, sv. Frane, zadužbina kraljice Elene (1288. god.), žene srpskoga kralja Stefana Uroša I., a drugi na Puču sv. Bernardina. Na mjestu srušenog samostana i crkve sv. Frane podignut je 1668. god. u gradu na Gurdiću samostan i crkva istog imena, koja se nalazi u ruševini. A u zamjenu za

*Sjeverna vrata na Tabačini
1910. god. - Crnogorski pazar*

samostan i crkvu sv. Nikole sagradio u gradu 1545. god. samostan za dominikance, na mjestu gdje se danas diže pravoslavna katedrala. Samostan sv. Nikole bijaše važno kulturno središte grada Kotora, gdje su se odgajali sinovi kotorske vlastele. A u samostanu Gospe od Anđela udoše redovnice sv. Frane, koje preuzeše odgoj kćeri plemićkih obitelji. Poput plemića, pobrinuše se i građani za odgoj svojih kćeri. Krajem polovine XVI. stoljeća bi podignut samostan uz crkvu sv. Križa. U samostanu su upravljale redovnice sv. Frane i tako su se odgajale građanske djevojčice. Samostan je bio definitivno ukinut 1820. god. Na tome mjestu danas se nalazi gradska tamnica.

U Moćniku sv. Tripuna čuva se tjelesnik, ručni rad blažene Ozane, i njezino odijelo. Drugo odijelo nalazi se kod dominikanskih dumana na Korčuli, koji je bio skinut s nje 1905. god. u prisutnosti triju provincijala dominikanaca, presvijetlog biskupa Uccellinija, dr. Adama Verona i ostalih. I u prisutnosti spomenutih presvučena je bila u treće novo odijelo. U Moćniku se čuva veliki Isus na križu, iz uništene crkve sv. Frane, zadužbina carice Elene, zatim Tjelesnik blaženoga Gracije, kameni sarkofag u kojem su donijeli kosti sv. Tripuna. Sarkofag se nalazi u zidu desne strane ulaza u kapelicu. Tu je i drveni križ obložen srebrom, kojim je kapucin Marko d'Aviano blagoslovio poljsku i austrijsku vojsku na Kilinburgu kraj Beča pri navali Turaka 1683. god. Križ je darovao kapucin Domenik Ferrari 1884. god.

(*Nastavlja se*)

KOTORSKI ORIĐINALI - GALIOTI I ŠKERCI (9)

Kotorski oriđinali, galioti i boemi bili su ljudi dobrog srca i plemenite duše, bistrog uma i oštrog jezika, koji su na svakovrsne izazove odgovarali na originalan, ali uvijek duhovit način. Bez oriđinala i inače bogata prošlost Kotora bila bi siromašnija. A oni su se, opet, mogli roditi i opstati samo u kotorskom ambijentu. Bili su iskričavi. U najtežim trenucima nisu propuštali prigodu da se našale, na svoj i tuđi račun, da sve okrenu na onu ljepšu „stranu“. Njih više nema, ali njihove šale još uvijek žive.

Priradio:
Dario Musić

TONI GAŠLER

Taj istinski kotorski oriđinal bio je svakome drag: blage naravi, vrlo komunikativan, spreman na uspostavljanje kontakta s mudrima, sposoban da se našali u svakome trenutku. Nikad ljut, neraspoložen, deprimiran. Znao ga je svaki Kotoranin, a on svakoga građanina. Bio je visok, lijep čovjek, bez suvišnih kilograma, čak ni u stare dane, u pravom smislu zaštitni znak najstarijih kotorskih oriđinala. Volio je barem čašu-dvije, a bolje i više. Kažu da je on, Toni Gašler, izdanak poznate kotorske porodice Mirošević koja je u srodstvu s dubrovačkim plemićima Sorgo (Sorkočević). Znao je

Toni i lijepo pjevati pa je bio član svih neformalnih klapa i družina za škerce i botunade, poznati lumpen-proleter. Pripadao je ekipi ljubitelja dobre kapljice vinarije „Barčot“, koja je konzumirala vina s Korčule, i timu brodskih kantina smještenih na bracerama uz kotosku rivu gdje se ispijalo vino s Visa. Bio je protivnik prije svega vode, perfin i za noge oprat. Bio je vrlo duhovit. Šalio se često na svoj račun.

Između ostaloga, bio je i jedan od kotorskih đorđina ili tuga picigamorte, zajedno sa starim Leonom, s Lukom novinarem (prodavao novine!) i

drugima, a mrce su po tadašnjem običaju iz staroga grada do cimiterija u Škaljare vukli po pola ure na karu s ukrasnim feralima i rezbarijama, opituranim u crno i zlatno, a sami su imali ocufane monture s galunima i epoletama od mesinga, s kapama ukrašenim perjem (I. klasa funerala) ili manje raskošno ukrašenim (II. ili III. klasa). S vremenom družina đorđina je nestala, a kar se raspao u napuštenoj crkvi sv. Vincenca u krugu stare Livnice, pokriven otpadnim materijalom. Tako je nestala još jedna od lijepih gradskih tradicija.

Jednom, dok je izlazio s bracerne na kojoj je bila kantina, pao je u more. Srećom, tu je bio doktor Gopčević. Rekao mu je ozbiljno: „Sada sam te spasio, ali se ubuduće ostavi pića. Ne smiješ mu ni boju vidjeti!“ Toni je dao riječ i dugo se držao obećanja. Ipak, nije mogao toliko vremena bez vina te je jednog dana otišao u prodavaonicu i tražio metalnu čuturicu. Začudenom pro-

šjor Tripa, meštra od muzike. Zaustavio ga je: „Ovđe je narod veoma primitivan!!!“ Tomas, ugledan građanin, nije se složio s Tonijem. Gašler je dao dopunsko obrazloženje: „Šjor Tripo, zar ne vidiš da roditelji slušaju decu! De si to vidio u civiliziranom svijetu!?“

U prošla vremena u Kotoru su se, u povodu pojedinih praznika, priređivale tombole na kojima se okupljalo više

tine, za uslugu: „Hoću da mi organiziraš proslavu moga imendana i rođendana. Mora biti svega u izobilju, ništa ne smije faliti, mora biti otmjeno i da mi se radnici provesele. Samo mora biti jeftino.“ Toni ga je odmah prekinuo: „Znaš, gazda, to može i ovako: najbolje je da se objesiš... To te neće mnogo koštati, a bit će lijepo i radnici će se tome zaista obradovati!“

Evo još jednoga škerca vezanog uz Gašlerov odnos prema piću. Došao on kod postolara Ilije Jelavića. U kuhinji nije bilo nikoga, a u vitrini je stajala boca rakije. Počeo je lagano ispijati. Kada je stigao Ilija i vidio da je boca skoro prazna, ljutito ga je prekorio i upitao: „Zaboga, zašto si mi to popio?! A bilo je namijenjeno doktoru Gopčeviću!“ Gašler se nije dao zbuniti: „Doktor mi je vazda govorio da alkohol štetno utječe na organizam pa sam ti ovo popio da bih ga spasio. Jer kada bi, daleko bilo, doktor stradao, tko bi liječio Kotorane?!“

Sljedećeg dana, nakon što je doktor Gopčević saznao za šalu na svoj račun, poslao je Gašleru čak tri boce rakije i pisamce: „Popij ovo, iako znam da se ni tada neću tebe osloboditi!“

Kad je došlo vrijeme Toni Gašler otišao je sa životne scene Kotora, čovjek plave krvi koji nikad nije znao, kako je govorio, da ima dvije boje krvi. Više nije bilo javnih tombola, a prvi karneval nakon njegove smrti ljudi su nazvali tužnim jer u njemu nije sudjelovao Toni... Netko je rekao na groblju: „Postao je siromah - upornim poštenjem.“ Kad je Toni umro osjetila se velika tišina i praznina u gradu koji ga je prihvaćao kao svoga, ali na sreću njegov duh velikog šaljivdžije ostao je u nasljedstvo njegovim potomcima.

davaču je rekao: „Čuturica mi treba radi zdravlja!“ te objasnio: „Doktor mi je naredio da ne smijem vidjeti boju vina. A ja ga moram slušati. Zato moram kupiti čuturicu, da ne vidim boju vina dok ga pijem!“

Volio je Kotor. Bio je spreman svakome priteći u pomoć, odazvati se svakoj dobrotvornoj akciji. Pazio je da grad bude čist. Ljutio se na lavandere koje su kroz prozor bacale smeće na ulicu. Znao se šaliti na račun Kotorana. Jednom je prolazio kotorskom pjacom kada je sreo dobrog

tisuća građana. Mnogi su dolazili ponajprije da budu na predstavi Tonija Gašlera prilikom izvlačenja brojeva. Za svaki broj imao je on svoj komentar. Ostao je u sjećanjima njegov moćni glas na izvlačenju gradske lutrije u studenome: „Glave gore, glupi narode! broj jedanaest – ženske noge! Broooooj šezdeset i devet - to svi noću u sobu činite, broooj nula – broj najviše vrijednosti, broooj ...“, i tako dalje!

Jednom je gazda Makin zamolio Gašlera, koji je imao „dobre veze“ s vlasnikom kan-

Priredio:

Jovan J. Martinović

III. SAMOSTALNOST I PROTEKTORAT VENECIJE

1391.g.

Kotor postao **samostalna republika**, odluke nose oznaku **tempore Catharinorum**.

Umro bosanski kralj **Tvrtko I Kotromanić**.

Zetski kralj Đurađ II Balšić prekinuo veze Kotor sa Bosnom i prisilio grad da mu plaća danak.

1392.g.

Durađa II zarobili **Turci**, a on im kao otkup dao **Skadar**, **Drivast** i **Sveti Srd** na Bojani.

Zetski velikaš **Radič Crnojević** zauzeo **Budvu** i metohiju **Svetog Mihaila** sa solanama.

1395.g.

mjeseca decembra:

Knez Kotor **Mihailo Tripunov Buća**.

Radič Crnojević došao do vrata od Gurdića, ali ga je mletački konzul u Kotoru **Pjetro Indenieri** uvjerio da Venecija preuzima grad pokazujući mu lažne ključeve grada.

1396.g.

mjeseca januara:

Knez Kotor **Luka Drago**.

14. januara, u Veneciji:

Kotorski poslanik (?) nudi Kotor **Veneciji**, ali je ponuda odbijena.

mjeseca februara:

Knez Kotor **Damjan Bolica**.

mjeseca marta:

Knez Kotor **Gimo Gimanoj**.

mjeseca aprila:

Knez Kotor **Marin Nala Sregijevoj Grubonja**.

15. juna, notarski unesak:

Brodograditelj **Palin** podmićen od ortaka **Stojka Burila** za **barkoziju**.

Radič Crnojević poginuo u borbi sa Đurđem II Balšićem.

Sandalj Hranić drži Boku do **Risna**, a zauzima **Budvu** i **Paštroviće**.

1397.g.

Pomen kotorskog biskupa **Nikole**.

17. januara, notarski unesak:

Radonja Soljo zalaže **Radiču Glaviću** trećinu **barke** za **12,5** perpera.

10. maja, notarski unesak:

Kalodurde, **Stojko Ribarić**, **Pribil Dobranović** i **Medet Božilović** imaju **barku** u suvlasništvu.

21. novembra, notarski unesak:

Stjepan Rajković iznajmljuje četvrtinu **barke Pribislavu**, slugi **Ivana Marinova Buće**.

1398.g.

Testamentom **Ivana Buće** utemeljena crkva **sv. Jeronima**, možda na **Pjaci od salate**, kasnije juspatronat porodice štampara **Andrije Paltašića**, a od **1689-1745.g.** sjedište **Bratovštine obućara**.

1. aprila:

Kotorski **obućari** grade dogovorno kuću izvan zidina za potrebe svoje **Bratovštine**.

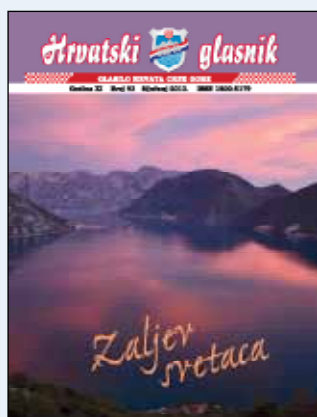
3. aprila, notarski unesak:

Arhiđakon **Vlado Drago** iznajmljuje **barku Radiču Slavkovom**.

Sandalj Hranić rešava spor sa Đurđem II.

Braća **Radiča Crnojevića Stefan** i **Dobrovoje** postaju nevažni, uzdižu se rođaci Đurađ i **Lješ Đuraševići**.

Umro **Vuk Branković**, njegovu državu dobio **Stefan Lazarević**.

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
U Tivtu u župi sv. Roko D. Lastva i kod povjerenika Andrije Krstovića,
U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,
U Herceg Novom u knjižari „So“ na Trgu Nikole Đurkovića br. 3

Cijena: 2 eura

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naslov titule:

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel./fax

E-mail

Datum

Potpis/pечат

MEDIJSKI PARTNERI

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

20 eura

na žiro račun
820-361700-17
Hipotekarna banka

Za Hrvatsku:

200 kuna

na žiro račun
23600001101667687,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Za inozemstvo:

30 eura

Beneficiary No : /
MB2602604000000104944
(Acc. No-IBAN)
Hrvatski građansko društvo Crna
Gora, Šumski bunar Kotor Acoustic
with 87% MEMBERSHIP (HYPOTHEKAR-
NA JAVNA AG PODGOVICA) Inter-
mediary Ltd: DEUTSCHE Elektro-
Bank ag Frankfurt, 5010, 1000

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crna Gora, Šumski bunar Kotor, 85330 Kotor, Crna Gora
Preplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

NAŠ DOM JE NAŠA BUDUĆNOST.

UZ PBZ STAMBENI KREDIT:
AKUŠKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ Povoljniji UVJETI ODOBRENJA I KORIŠTENJA,
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.

Izvedba kreditiranja uz stambeni kredit, uključujući obroke, je u prvoj godini rok potrošnje potrošača namijenjen za potrošnju kredita. Osim toga, namijenjen je nametnuti kredit u slučaju kamata. Prva se godinu rok potrošnje kredita, te kredit uplaćuje do 31. siječnja 2011. Kreditni postupci koji se odnose na 40 godina u kamatu stopa 4,25% godišnje. Prva, u prvoj godini rok potrošnje kredita 0,5% godišnje. Osim toga, u slučaju potrošnje kredita, uplaćuje se kamat.

PBZ PRIVREDNA BANKA ZAGREB
Poslovanje uspjehom i Vama

www.frikom.com

INA EURO V fuels

European top quality!

EUROSUPER BS 95

EUROSUPER BS 98⁺

EURODIESEL BS

www.inacg.me

INA CRNA GORA

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel. + 385 1 481 40 51. 481 40 52. 481 40 54. fax: + 385 1 481 40 56.

e-mail: info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

